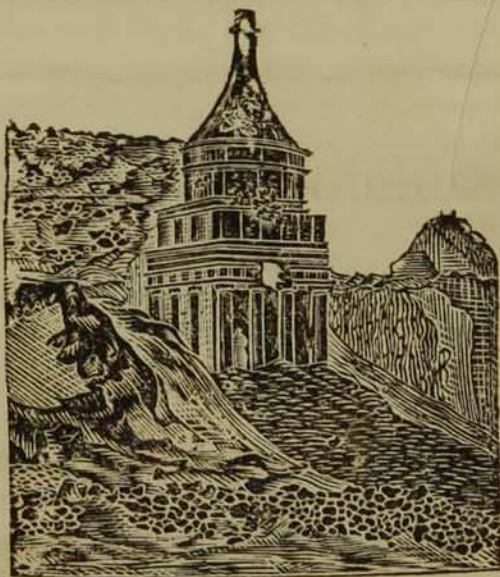

Մ Ի Օ Մ

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԼՁԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱԹԻՐԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

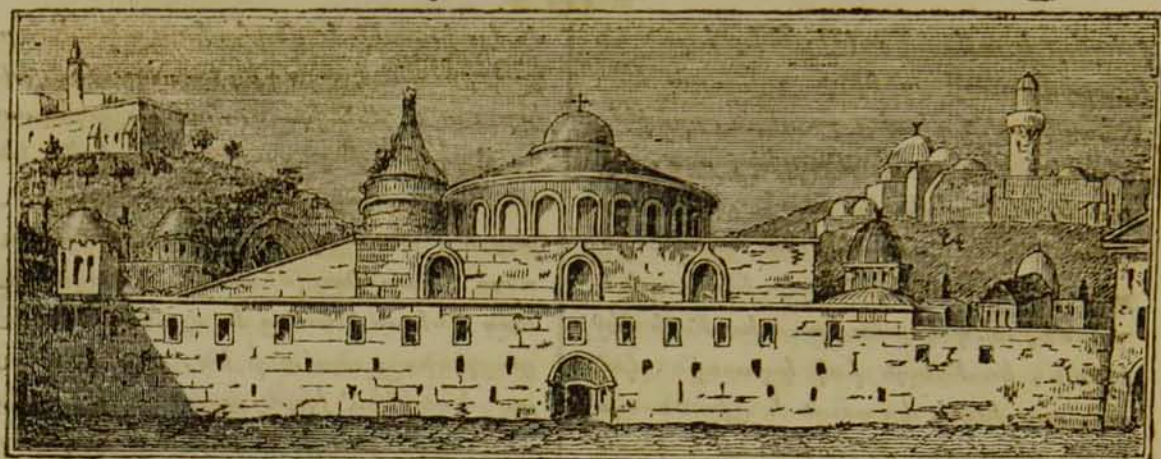
ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻԱՄԵԱՅ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԱԻՄ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԱԲԵԱՆՑ

1876

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 6.

Ա. Մ. Ս. Ա. Գ. Ի. Ր.

ՅՈՒՆԻՍ 30
1876.

Ա.Զ.Գ.Ս.ՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆՔ

ՇԱՏ անգամ առիթ ունեցած է
Աթոռ ազգայնոց հաղորդել տեղւոյս
Յունաց Միաբանութեան նենգու-
թիւններն, մեզ հասուցած անհնարին
չարիքներն ու աղէտները, դորձած
բռնութիւններն, անիրաւութիւններն
մեզ դէմ եւ մեր իրաւանց յափշտա-
կութիւնները՝ այս տնգամ եւս կը
պարտաւորի մի քանի խօսք ասել, ոչ
թէ Յոյներն պարտաւերլու նպատակաւ,
ոչ, վասն զի ամեն ոք գիտէ նոցա ինչ
պիտի ազգ լինելը. պատմութենէ քիչ
շատ տեղեկութիւններն ցոյց տալով
գիտէ Յունաց նենգութիւնները, մեր
կապարանոց անամբութիւնը և այլոց
իրաւունքներն բռնաբարելու և յափշ-

տակելու վատ և անարգ ոգին, այլ
միայն Ս. Աթոռոյս դառն կացութիւնը
և առ այս ազգին անտարբերութիւնը
ցոյցնելու համար կը գրեմք:

Ազգ. ամեն անհատ կամ տեսնե-
լով եւ կամ լսելով, գիտէ, որ մեք
Ս. Երուսաղէմի մէջ բաւական հաս-
տատութիւններ ունիմք, Ս. Տեղեաց
մէջ շատ իրաւունքներ ու տեղեր ու-
նիմք. բայց գիտէն արգեօք թէ այս
հաստատութիւններն, այս իրաւունք-
ներն ու տեղերն ունենալու համար,
կամ ունենալէն յետոյ հաստատ եւ
անկորուստ պահպանելու համար ՚ի
սիրջանէ անտի ինչ զոհողութիւններ,
թէ բարոյական և թէ նիւթական, ինչ

ջանքեր և աշխատութիւններ եղած են և քանի՛ քանի՛ անձինք զոհուած են, ի հարկէ չեն գիտեր շատերն, որովհետեւ կան կարգ մի մարդիկ, որոց աչքին երբեք նշանակութիւն չունին այս օրինակ հաստատութիւնք, հետեւաբար բնաւ հոգերնին չէ, եթէ ամենքը մէկ տեղ կորսուելու վտանգի մէջ իյնան, կամ նոյն խօս կորսուին. կան ալ, որք թէ և կը զգան և գիտեն այս պիտի իրաւանց մեծութիւնը և կարեւորութիւնը, բայց որովհետեւ հրմտութիւն չունին Ս. Տեղեաց խնդիրներուն, ուստի չեն գիտեր թէ՛ ինչ նշանակութիւն ունի աւելի մը, կան թեղի մը և կամ անցուդարձի մը խընդիրը և հետեւաբար առ այս եղած զոհողութեանց մեծութիւնը չեն կարող հասկանալ: Այս է պատճառը, որ երբ շատ անգամ կը լսեն թէ Երուսաղէմայ մէջ աւելածութեան համար, կարգալով անցնելու համար ազգաց Արօնական միաբանութիւններն իրարու գլուխ կոտորած են, և կամ երբ լսեն թէ՛ մեր Միաբանութիւնը Տէրութեան վնասներով ու զէնքով դուրս արտաքսուած են մեր սեփհա կան Եկեղեցիէն, որպէս զի ազատ կերպով և առանց ընդգիմութեան աւելած են Յոյնք ուր որ կուզեն, կը զարմանան այս տեսակ խնդիրներուն վերայ և կը խնդան անգամ, որովհետեւ կը լսեն, ինչպէս շատերու բերնէն լսած եմք, թէ՛ աւելի լաւ չէ որ այլք մեր Եկեղեցին աւելն, ուրիշներն մեզ սպասաւորեն և մեք հանգիստ լինիմք:

Զեմք մեզադրեր այսպիսիներն, որովհետեւ ինչպէս ասացինք, չը գիտեն, չը գիտեն թէ Ս. Տեղեաց Միաբանութիւնը մի իւր սահմանեալ իրաւունքէն արտաքսուող ուրիշ Միաբանութեանէ մը աւելի անգամ մի աւելած է, մեծ իրաւունք

մի կը վստակի և ընդհակառակն միւսը կը կորուսանէ. չը գիտեն, որ մի գամի կորուստը՝ մեծ իրաւունքի մը կորուստ է: Սակայն մեզադրանաց արժանի են անոնք, որք այս ամենը գիտնալէն յետոյ ևս անտարբեր կը մնան Ս. Աթոռոյս Միաբանութեան կրօն հալածանաց, նեղութեանց և վշտերուն. մեզադրանաց արժանի են, որք գիտնալով հանդերձ՝ իբրեւ ազգ բարոյապէս ձեռնտու չեն լինիր, չեն քաջալերեր և չեն միտքարեր անգամ:

Թող չը կարծեն արգոյ ընթերցողք, որ Սիմը բողոք կը բառնայ Ազգին դէմ, տրտունջ կ'ընէ ազգէն. միայն պարզ խոստովանութիւն մի է այս՝ որ մեր Ազգը իւր իրաւանց համար կարի խոտապահանջ է. կուզէ հնձել, ուր չէ սերմանած. կուզէ ժողովել, ուր չէ վատակած. թէ Ազգը՝ մեծ յայտերով լի աչքը Երուսաղէմի վերայ դարձուցած է. բարոյական մեծ օգնութիւններ կը սպասէ: Սակայն երանի՛ կը լինէր, եթէ խոտապահանջ իրաւաճանաչութեքառորդին չափ պարտաճանաչ եւս լինի: Շարունակ կը տառապի, շարունակ կը չարաբարի Ս. Աթոռոյս Միաբանութիւնը. նա մանաւանդ վերջին երեք չորս տարուան մէջ չը մնաց չարիք, չը մնաց վիշտ և ոչ հարուած, որ չը տեսներ և չը կրէր Յունաց կողմէն: Քեամիլ փաշայի օրով մեր սեփհական Եկեղեցիէն զինու զօրութեամբ, սուրիներով արտաքսուեցանք ի շնորհուհո Յունաց. մեր եկեղեցական զգեստներն պատառ պատառ եղան, խաչն ու դաւաղանը խորտակեցան Յունաց անտիքրիատոնէական բարբարոսութեամբ և ննջեցեալը բռնաբարեցաւ. այս աւան աններելի ոճիրներուն դէմ բողոքեցինք, բայց ի զո՞ր. Ազգը լսեց անտարբերութեամբ և բան մի չըրաւ: Բարեխնամ Տէրութենէն արգարասէր

Յանձնաժողով մի խնդրեցինք, որ կամ մեր իրաւունքներն եթէ ունինք, արգարասէր քննութեամբ քերական հանէ. և կամ եթէ չունինք բացորոշակի յայտնէ, որպէս զի գլուխնիս և թեւերնիս սրտայ տեղը կոտորել չը տամք Յունաց, այլ եւս եկեղեցական պաշտամունքնիս չը խափանուի և ոչ եկեղեցական սպաննիս Յունաց սրբապիղծ ձեռքը խաղալի լինի: Ի՞նչ եղաւ, ուր մնաց մեր այս խնդիրը, որ մի չը մտածեց Աղգը, չը մտածեց թէ այս եղանակաւ Երուսաղէմայ Միաբանութեան վախճանը ուր պիտի եղերի, Անշուշտ Յոյք մեր այս ազգովին անսարքերութիւնը տեսնալով է, որ աւմեն օր նոր նոր նենգութիւններու կը ձեռնարկեն, ամեն օր նոր նոր պղծութիւններու գուռ կը բանան մեր առջեւ և ամեն օր մեր արգար և դարաւոր իրաւունքներն յախշտակելու փորձ կը փորձեն անպատուհաս:

Ի Ս. Մնունգ մեր սեփական Եկեղեցւոյ մէջ երեք պատուհանաց աւելածութիւնը երեք չորս տարի է, որ խնդրոյ տակ է. Յոյք կուզեն, որ իրենք աւելն, բայց մեր կ'ըսեմք, որ մերն լինելով մեք պիտի աւելմք: Անցեալ տարի Բ. Դուռը ճանաչելով մեր իրաւունքը՝ հրաման տուած էր, որ աւելմք. Յոյք այս հրամանագրին դէմ բողոքեցին Կառավարչին, որ Ալի Պէյն էր, բողոքը լուեցաւ և հրամանագիրը ըստ օրինի չը գործադրուեցաւ: Այս տարի քաղաքիս արդի Կառավարիչը Ֆայիզ Պէյ, ինչպէստ մեզ եկած հրամանագրոյն այլեւայլ մեկնութիւններ տալով ոչնչացոյց և նոր հրամանագիր մը բերել տուաւ, որ Յոյք աւելն: Երկուս ալ սոյս մէջ Կառավարիչը եկած հրամանագիրը հաղորդեց Ս. Աթուոյս կառավարութեան, որոյ դէմ բողոք եղաւ սինգելով որ աւելածութեան իրաւունք

քը մերն է. չը լուեցաւ բողոքը. այլ Կառավարիչը Բեթլէհէմի Միաբանութեան հաղորդեց հրամանագիրը պատուիրելով՝ որ անմիջապէս գործադրել տայ: Հրամանագրի գործադրութեան օրը Յոյք այս անիրաւութիւնը բաւական չը համարելով՝ դիւեր ատեն մեր Թիֆապոլիսի սեղանին քով պատկերը կը գողանան, անշուշտ իրենցմէ պատկեր գնելու նպատակաւ. մերայինք կըզան Յունաց մերկապարանոց աւաղակութիւնը եւ կ'ուզեն ուրիշ պատկեր մի կախել. բայց անմիջապէս Յոյք Կառավարութեան լուր տալով՝ զինուորներ բերել կը տան և կ'արգելուն անամթաբար ըսելով, « Հայք մեր պատկերը գողացած են իրենցը գնելու համար »: Այս միջոցին երբ խնդիրն կը ծանրանայ և մեր Միաբանութիւնը կը սնդէ թէ՝ « Դուք մեր պատկերը գողացած էք »: Յունաց միաբաններէն մէկը յառաջ գալով զինուորականաց ներկայութեան կը խոստովանի, որ « Պատկերը ոչ թէ գողանալու մտք վերուցինք, այլ մեր Պատրիարքը ուզած էր, Երուսաղէմ շրջեցինք, որ տեսնէ. վերջը նորէն տեղը պիտի դնենք »: Սակայն որչափ որ արեգական պէս կը յայտնուի մեր իրաւունքը և Յունաց գողութիւնը, բայց դարձեալ Միաբանին և քաղաքիս Կառավարչին միակողմանի և անարդարասէր ընթացքին շնորհիւ մեր պատկերը չը կախուիր և տեղը խնդրոյ տակ կը մնայ:

Մի և նոյն օրը՝ Յունիս 11 ին, տեղւոյն Միաբանը զբոքերով կը լեցնէ մեր Եկեղեցին, եւ ապա մեր Տեսչին լուր ղրկելով՝ վար կը կանչէ, նոյնպէս Յունաց Տեսուչը: Այնուհետեւ Բ. Դունէն և Կառավարչէն եկած կրկին հրամանագրերը կարգաւ տալով՝ կը հրամայէ Յունաց Տեսչին ելէք պատուհաններն աւել տալ: Մեր Տեսուչը

Թախանձանք կը խնդրէ Միւտիւրէն գործադրութիւնը երկրորդ աւուր ձեռքէ, մինչև ինքը Ս. Պատրիարքին գրէ և անկէ պատասխան մի ընդունի. չընդունիր Միւտիւրը եղած խնդիրն, մինչդեռ եթէ Յունաց կողմէն լինէր, անպատճառ կ'ընդունուէր. Թէ ինչ է սորա պատճառը՝ հարկ չեմք համարեր ըսել, այլ ընթերցողին կը թողումք ի մաստասիրել: Մեր Լուսարարը կ'ըսէ, «Տէրութեան հրամանը սիրով կ'ընդունիմք և առ այս ըսելիք մի չունիմք. բայց չեմք թողուր, որ Յոյք մեր Եկեղեցւոյ մէջ սանդուխ դնելով աւելն. թող աւելն ուրկէ որ կուզեն, բայց ոչ մեր Եկեղեցւոյ մէջն է. Միւտիւրը կը զայրանայ և կը հրամայէ ոստիկաններուն վերցնել մեր լուսարարը մեր սեփհական Եկեղեցւոյ մէջ և կը վերջնեն և այսպէս բռնն զօրութեամբ աւել կը տայ Յունաց՝ զահելով նոցա մեր դարաւոր իրաւունքները:

Ա՛ր զգայուն սիրտ կրդիմանայ այս գործուած բռնութեանց դէմ. ո՞վ չը զարմանար երբ լսէ և տեսնէ, որ Երուսաղէմայ Կառավարիչը ի շնորհակա Յունաց մեր Եկեղեցին զօրքերով լեցնէ և զմեզ բռնի արտաքսէ. որպէս զի Յոյք անարգել իրենց բռնաբարութեան և յափշտակութեան գործերն յառաջ վարեն: Մեր Ս. Պատրիարքը այս ամենուն դէմ բողոքեց Բ. Դրան, նոյնպէս բողոքեց Կառավարիչն, որ մինչև անգամ համարձակեցաւ ընդդէմ ամբողջ Հայ — Ազգին զգացմանց և իրաւանց, ընդդէմ Կայսերական հրովարտակին Պատրիարքսական իրաւունքը քննել՝ բողոքագիրը յետ դարձնելով: Այս մասին եւս բողոքուեցաւ Բ. Դրան հեռագրով այն յուսով, որ Օգոստոսիան Կայսրը անշուշտ չը պիտի զանայ մեզ իւր հայրական գութն ու կարեկցութիւնը:

Ահա՛ այս է Ս. Աթոռոյս Միաբանութեան ամենօրեայ վիճակը. ամենօր տառապանք, ամենօր անձկութիւն և ամենօր նախատինք այլ և այլ ազգաց առջև: Թող կարգան այս ամենը անոնք, և զգան եթէ սիրտ, խիղճ և զգացում ունին, որք առանց ամաչելու Ազգ. Երեսփոխանութեան մէջ փորձեցին իրենց մրոտ ձեռքերը Ս. Աթոռոյս Միաբանութեան երեսը քսել այլ և այլ եղջերուաքաղ ստութիւններ յերուրելով. թող կարգան, դատեն և վճիռ հատանեն. — Արդեօք Ս. Աթոռոյս Միաբանութիւնը իւր այսքան նէղութեանց մէջ ժամանակ ունի իրենց յղացած ազգամիտս խորհուրդներով զբաղիլ. թող կարգան նա և անոնք, որք մեծամեծ ակնկալութիւններ ունին Երուսաղէմէն. կարգան և հասկանան թէ՛ Ս. Աթոռոյս Միաբանութիւնը արտաքին հարստահարութիւններէ և արհաւիրքներէ ժամանակ ունի արդեօք Ազգին ակնկալութեանց պատասխանել. ունի միջոց Ազգին ապագային վերայ խորհելու. ունի նիւթական կարողութիւն բարոյական հաստատութեամբք Ազգին օգնելու: Ասանց պատասխաններն իւրաքանչիւր ընթերցող ինքն իւր խղճին թող տայ: Բայց մեք այսքանը միայն կ'ասեմք, որ Երուսաղէմայ Միաբանութիւնը իւր բաղմագիմի տառապանաց մէջ անգամ Ազգին պատիւը, Ազգին իրաւունքներն պաշտպանելով հանդերձ՝ կը տքնի հողով չափ Ազգին յոյսերն եւս պըսակել: Կարող են այս մասին ամեն տեսնողներն վկայել և հաստատել, որ ըսածնուս մէջ նշանախնդի մը չափ անգամ չափազանցութիւն չը կայ: Շուտով չը յուսահատիր Ս. Աթոռոյս Միաբանութիւնը. բայց Ազգն ալ պէտք է ձեռնտու լինի բարոյապէս ըստ իւր սխարտաւորութեան, քանի

որ ամեն րան իրենն է և իրեն կրպտու-
կանի և ոչ թէ մասնաւոր անհատի մը
կամ Միաբանութեան մը :

ՅԻՍՈՒՍ

ՅԱՏԵՆԻ ՀՐԷԻՑ

Աստուածորդւոյն Յիսուսի մարդ-
կային ազգին աւանդած կաակը՝ այն
է Աւետարանը , մի այնպիսի գե-
ղեցիկ , սրտառուչ , օգտաւատ և ըս-
քանչեւ մատեան է՝ որոյ առհասա-
րակ մարդկային ազգի մատուցած բազ-
մադիմի օգուտներն և անհամար բա-
րիքները աշխարհի սկիզբէն ցարդ բո-
լոր հեղինակաց , ամեն փիլիսոփայից և
համայն գրաւիտաց երկնած և երկա-
սիրած հեղինակութիւնները չեն կա-
րողացած մատուցանել : Ս . Աւետա-
րանը մի այնպիսի Մատեան է , որոյ
մէջ ամեն աստիճանի և հասակի մար-
դիկ կարող են գտնել իրենց վիճակին
և կացութեան վերաբերեալ օգտակար
խրատներ և քաջաբերական յորդորներ ,
ուստի որ և է վշտացեալ , անկեալ ,
հալածեալ և տառապակիր մարդ՝ երբ
աշխարհի ցաւերէն ճնշուած մարդ-
կանց անիրաւութենէն սիրտը դառ-
նացած յաջողութենէ յուսակոտուր և
լքեալ հոգւով Աստուծոյ միտմա-
րութեան և օգնութեան կը դիմէ .
երբ Ս . Աւետարան կը կարդայ քրիս-
տոնէական ջերմ եռանդով քանի միտ-
թարուծիւն , քանի սփոփանք և քա-
նի բերկրութիւն չղգար նորա այրած
սիրտն և լքեալ հոգին . երբ կը տես-
նէ հոն Աստուածորդւոյն Յիսուսի բա-

նիւ և գործով ցոյց տուած գեղեցիկ
համբերատարութեան , արիական նա-
հատակութեան վսեմ օրինակները :

Աւաքինի և բարեգործ մարդ մը իւր
որ և է մի բարենպաստակ ձեռնարկու-
թեան դէմ նախանձու և չարակամու-
թեան հանած խռնդոտները երբ կը
տեսնէ՝ անիրաւութեան եւ բռնու-
թեան փոթորիկներէն հալածուելով ,
երբ չարչարանաց եւ դատապարտու-
թեան կը մտնուի և այս ամեն զոր-
կանքներէն հոգին դառնացած և սիր-
տըն արեամբ լցուած՝ իւր միակ միտ-
թարուծիւնը երբ Ս . Աւետարանի
մէջ կ'որոնէ . այնպիսին քանի միտմա-
րութիւն և քաջաբերութիւն չղգար
գտնելով հոն Աստուածորդւոյն Յի-
սուսի այն վսեմ և պատկառելի օրի-
նակը զոր ներկայացուցած է նա Հրէից
քահանայապետի դատաւորանական ,
կամ լաւ եւս է ասել բռնաւորական
ստեղծին առջեւ , որոյ պատմութիւնը
սրտառուչ և սքանչելի կերպիւ կը նը-
կարագրէ Յովհաննէս Ս . Աւետարա-
նիչն :

Հրէական քահանայից , դպրաց և
փարիսեցւոց կեղծաւոր դասերն , որք
ի վաղուց հետէ Յիսուսի դէմ նախան-
ձու և ատելութեամբ լեցուած զայն
դատապարտելու և մահացնելու հնար
կ'որոնէին , մեծի ուրբաթու այն սոս-
կալի գիշերն՝ սրօք և բրօք զինեալ՝ ա-
պերախտ Յուդայի առաջնորդութեամբ
երբ Յիսուսին կը հանդիպին կեղրո-
նեան հեղեղաւոր եղբրքը և ձերբակա-
լելով զնա ժամանակի քահանայապե-
տին առջեւ կը ներկայացնեն , Քահա-
նայապետն հարցում կ'ուղղէ նմա եւ
կ'ուղէ բացատրութիւն լսել իւր բեր-
նէն իւր գործոց եւ վարդապետու-
թեանց մասին :

Առ այս Յիսուսի տուած պատաս-
խանը այսպէս կը ներկայացնէ մեզ .

նորա ամենահաւատարիմն և նոյն խոյն չարչարանաց վայրերուն մէջ անգամ ՚ի նմանէ անբաժան Յովհաննէս Ս. Աւետարանիչն « Պատասխանի ետ նրմա Յիսուս . ես յայտնապէս խօսեցայ յաշխարհի . ես յամենայն ժամ ուսուցի ՚ի ժողովուրդեանն եւ ՚ի տաճարի անդ . ուր ամենայն հրէայք ժողովեալ էին , և ՚ի ծածուկ ինչ ոչ խօսեցայ . զի հարցանես զիս , հարց զայնոսիկ , որ լուսնն թէ զի՛նչ խօսեցայ ահաւասիկ նոքա գիտեն թէ զի՛նչ ասացի ես » : Յիսուսի այս պատասխանին մէջ արդէն պարզապէս կ'երեւի այն մեծ վստահութիւնն ու խղճի անդորրութիւնը , զորս կուենեան այն ամեն անմեղ և խղճի խայթէ ազատ մարդիկ որք ՚ի զուր կը բամբասուէին և կ'ամբաստանուէին նախանձու կամ ատելութեան չար ոգիէն . և այսպիսի վրտառհ , համարձակ և աներկիւղ պատասխան մը շատ անգամ բաւական է արդէն համոզել ուղիղ և արդարադատ դատաւոր մը ամբաստանելոյն արդարութեան մասին . սակայն քահանայապետն և նորա շուրջը խմբուած կեղծաւոր օրինականներն չէին կրեր իրենց մէջ արդարութեան և ուղղութեան զգացմանց և ոչ նշոյն անգամ . այլ անիրաւութեան և ատելութեան կրիւք վարակեալ մի միայն Արդարք դատապարտելու և իրենց վատ կրից յագուրդ տալու որ և է միջոց կ'որոնէին . և ասոր յայտնի ապացոյցն այն է , որ նոցա ամենքն ալ արդէն գիտէին թէ՛ Յիսուսի վարդապետութիւնը և նորա գործերն ի՛նչ էին . նոցա շատերն արդէն շատ անգամ նորա թէքարողութեանը և թէ՛ հրաշալի գործոց ներկայ գտնուելով զարմացած և մախաջած էին , նոցա շատերն և թերեւս ամենքն իսկ արդէն բազմաքանակ փորձած , նորա հետ վեճի

բռնուած և ամօթապարտ յետս նահանջած էին , ուստի ակն յայտնի կ'երեւի , որ նոցա նպատակը Յիսուսի արդար կամ մեղապարտ լինելը հասկնալ չէր , քանզի արդէն հոգւով և խղճով կըզգային նորա արդարութիւնը . այլ միակ բաղձանքն էր գտնել մի որ և է բարոյր , որպէս զի այնու խաժամութիւն մոլեռանդութիւնը գրգռելով , Յիսուսի մահը վճռեն և այս իսկ յուսով կ'ուղղէ քահանայապետն Յիսուսին այն հարցը թերեւս նորա մի ձախող պատասխանովը աւելի դիւրութիւն ունենայ նպատակին հասնելու :

Իսկ Յիսուս որ իւր աստուածային ամենագէտ կարողութեամբն . նոցա իւրաքանչիւրի սրտին խորը թափանցած էր և հոգւոյ ծալքերը քննած՝ գիտէր նոցա խորհուրդը . առանց իւր կողմէն բան մը ըսելու առ ժողովուրդն կ'առաքէ զնոսա որպէս զի անոնցմէ իմանան , որով և իւր դատաւորաց չաւրամտութիւնը ՚ի գերեւ հանելով , առնուղակի կերպիւր կը կշտամբէ և քահանայապետը ըսելով՝ թէ ես աշխարհի մէջ յայտնապէս խօսեցայ ուրքահանայապետ , ես ամեն ատեն ուսուցի ժողովուրդեան այն տաճարին մէջ , ուր ամեն հրէայներն ժողովուած էին , ես ծածուկ ոչ մի բան չը խօսեցայ և չը գործեցի . ես ՚ի մթան կամ ՚ի խաւարի չեմ քարոզած իմ վարդապետութիւնս , ես պարզամիտ ժողովուրդեան մի ամտութիւնը չեմ պատրած շտոյնցիչ ցոյցերով կամ ահարկութեամբ . այլ իբրեւ հայր և իբրեւ եղբայր՝ գորովագին սիրով և քաղցր խնամով ցոյց տուած եմ նոցա իրենց թշուառութիւնը , մոլորութիւնը և փրկութեան ճանապարհը . իմ քարոզած ճշմարտութիւններս անհերքելի եւ յաւիտենական են , իմ վարդապետութիւնս ոչ

միայն Ձեզ . ոչ միայն հրէից աղբիւն . այլ եւ հեթանոսաց եւ ընդհանուր մարդկութեան համար է եւ ուսուցած կրօնքս տիեզերական . իմ խօսքերս , իմ քարոզութիւններս եւ վարդապետութիւնս իմ կտակս է եւ այս կտակը պիտի աւանդուի ապագայ սերունդին , ոչ միայն հրէից այլ եւ հեթանոսաց . ոչ միայն աղաւթից այլ եւ ծառայից , ոչ միայն արանց այլ եւ կանանց . սոյն կտակն պիտի աւանդուի անխտիր աւմեն հասակի եւ սեռի անձանց , յաղգէ յաղգ պիտի անցնի եւ պիտի տեսէ անկորուստ մինչեւ ցլխաձան . դարերու մէջ աղգեր եւ ժողովուրդներ պիտի քննեն զայն եւ պիտի համալուին նորա ճշմարտութեան . վասնորոյ ես բնաւ պատճառ մը չունիմ զանոնք դադանի պահելու եւ ահա այս վստահութեամբ Սողոմոնեան այն մեծ տաճարին մէջ յունին բաղմութեան հրէից խօսած եմ իմ վարդապետութիւններս . բարձր լերանց վրայ բիւրաւոր բաղմութեանց ներկայութեան քարոզած եմ իմ ուսումնս եւ իմ գործերս Երուսաղէմի բոլոր սահմանաց մէջ հրապարակաւ 'ի տես ամենեցուն եւ 'ի լուր աշխարհի կատարած եմ . ուստի հարցուր ամեն անոնց որք տեսած են իմ գործերս եւ լսած իմ վարդապետութիւնս եւ նոքա թող յայտնեն քեզ թէ ինչ խօսած եմ եւ ի՞նչ րրած :

Յիսուսի այս վսեմ եւ համարձակ պատասխանը բոլորովին 'ի դերեւ հանելով քահանայապետի եւ նորա համախոհից չարամտութիւնը եւ եւս 'ի նախանձ եւ 'ի սրտմոռութիւն կը գրգռէ զնոսա , որք զյայտք եւ զյերեկ անդադար կը խորհէին թէ ի՞նչպէս մահացունեն զնա եւ ազատին նորա աղղեցութենէ , եւ ահա հոս է ամենէն զարմանալին , քանզի ի՞նչ աղղեցութիւն կրնար ունենալ այն խեղճ

աղքատ , անշուք եւ թափառական Յիսուսն . այս ծփն , շքեղ եւ իշխանութեամբ պերճուցեալ քահանայապետի եւ օրինականաց դատուն վրայ , ինչ որ է բարութեան աղղեցութիւնը չարութեան վրայ , ճշմարտութեան աղղեցութիւնը ստութեան վրայ եւ լուսոյ աղղեցութիւնը խաւարին վրայ քանզի Յիսուս թէեւ աղքատ , թէեւ անշուք , թէեւ թափառական . եւ որ իւր դուրսը հանգչեցնելու տեղ մը անգամ չունէր աշխարհի մէջ . սակայն իրեն հետ անբաժան ունէր այն Աստուածային հղոր զօրութիւնը , որ բարձր եւ գեր 'ի վեր է աշխարհի ամեն զօրութենէն . իւր անաջառ արդարութիւնը եւ գործաւոր գթութիւնը , իւր ամբիժ սրբութիւնը եւ անըստգիւտ կեանքը իւր հեղահամբոյր բնաւորութիւնը եւ մարդասիրական գործերն , որք բոլորովին ներհակ էին դպրաց եւ փարիսեցւոց վէս եւ կեղծ ցոյցերուն եւ գոռող ու անհամբոյր բնաւորութեան , Յիսուսի այս ամեն քաղցր եւ բարեբարոյ հանգամանքներն զինքը սիրելի եւ պաշտելի րրած էին այն խեղճ , թշուառ եւ օրինաց խրատութեան տակ ճնշուած ողորմելի եւ տգէտ ժողովրդեան , որք անհովիւ ոչ խարներու պէս ցիր եւ ցան մոլորած էին :

Յիսուսի վարդապետութիւններն եւ յայտնած Աստուածային ճշմարտութիւններն խաւարի մէջ խարխալող եւ ընդ լծով օրինաց ճնշեալ ստրուկ հասարակութեան լոյս եւ շունչ տալով , վերակենդանութիւն պարգեւեց եւ ազատութիւն շնորհեց . ժողովուրդն սթափեցաւ իւր մահառիթմէրէն . ճանաչեց իւր ճշմարիտ հովիւը , եւ թօթափեց վարձկաններու ծանր եւ դժուարակիր անուրը . յորմէ սարսափահար վնեւելով քահանայից

գարաց և փարիսեցւոց ընչաքաղց դասերն, կը զայրանան, կը յուզուին խորհուրդ կը կազմեն թէ ի՞նչ կերպով դարան գործեն. որպէս զի սպանանեն արդարն՝ որ իրենց դժպէտի կը թըւէր. և որոյ պարզ, խոնարհ եւ անկեղծ կեանքը բոլորովին տարբեր էր իրենց շուայ, գոռոզ եւ կեղծաւոր կեանքէն:

Այն քահանայից դպրաց և փարիսեցւոց դասերն, որք ծանր և դժուարակիր բեռներ կը բառնային խեղճ ժողովրդեան խոնջեալ եւ կորացեալ սուսուց վրայ և իրենք գոնէ մատի ծայրով անգամ չարժեք չէին ուզեր. նոքա, որք ստուծեամբ և կեղծաւորութեամբ խմբուած իրենց ամեն դարձերը մի միայն ՚ի ցոյցս մարդկան կ'առնէին և իրենց գրպանները կընդլայնէին. նոքա, որք փառասիրական տենդիւ տաճորեալ ընթրեաց մէջ առաջին դահր և հրապարակաց մէջ առաջին պատուոյ տեղը նստիլ ցանկանալով, մարդիկներէն ևս բարբի բարբի կոչուիլ կը բաղձային. նոքա, որք այրեաց եւ որբոց ստացուածները առանց խղճի կը կողոպտէին, և պատշառանօք երկար աղօթքներ կընէին. նոքա որք մժղուկը կը քսմէին և ուղարկուիլ կը տային և որք միայն արտաքինը սուրբ համարելով ՚ի ներքուստ լի էին ապականութեամբ և անարբութեամբ, վերջապէս նոքա որք Յրկնից արքայութիւնը ժողովրդեան առջեւ փակելով ոչ իրենք կը մոռնէին եւ ոչ այլոց մանելու թոյլ կը տային, ՚ի հարկէ պիտի խռովէին, պիտի բարկանային և պիտի զայրանային մահու ատելութեամբ այն Յիսուսին դէմ, որ խայտառակելով իրենց ամեն խարդախութիւնները և զրկելով զիրենք ամեն իրաւունքէ, ուսոյց ժողովրդեան թէ Աստուծոյ արքայութիւնն ամեն մար-

դու իրեն ներսի կողմն է. հասկացուց նոցա, թէ գթասիրական և առաքիւնական մի գործ, մեծածախ զոհերէ և բազմահարուստ ողջակէզներէ աւելի ընդունելի է Աստուծոյ առջեւ. ցոյց տուաւ նոցա յանձն իւր այն վրկիչը՝ որ նահապետաց խոստացուած, մարգարէներէն գուշակուած և հասարակութենէն կըստասուէր անհամբեր ակնկալութեամբ և որ ձրի շնորհիւ պիտի թողուր ամեն հասակի եւ աստիճանի մարդկանց մեղքերը, միայն նոքա հաւատային թէ նա է որդին Աստուծոյ, մատնանիլ ցոյց տուաւ նոցա ճշմարտութեան ճանապարհը և հաւկացուց թէ ի՞նչ է յաւիտենական կեանքը և զայն ստանալու միակ միջոցը:

Այսպէս ահա Աստուածորդին Յիսուս մարգասիրական անհուն գթութեամբ յերկնից ՚ի յերկիր խոնարհելով՝ լոյս, շնորհք, գութ, մարգասիրութիւն և ամեն բարիք լիաբուռն կը սփռէ աշխարհի վրայ, և իբրեւ կաթոգին հայր իւր Աստուածային թեւերը տարածած՝ խոնջեալ և տառապակիր մարդն յինքն կը հրաւիրէ խոստանալով իւր Աստուածային գրկաց մէջ հանգուցանել. իսկ ապերախտ և ըմբոստ մարդն աշխարհի սիրով կապուած, նախաչարին աթոռոյն իւր սիրտը եւ հոգին պատուանդան ըրած, տեսնելով կը տեսնէ և չը տեսներ, լըսելով կը լսէ և չիմանար. կը տեսնէ Յիսուսի անստգիւտ յկեանքը, նոքա հրաշալի գործերը եւ զարմանալի արարքը և կը համոզուի թէ երբէք մի հասարակ մարդ այդպիսի գործ չէ կարող գործել, սակայն միւս կողմէն ամբարտաւանութեան ոգին և շահասիրութեան տենջը չեն թողուր համազուտ խոստովանիլ թէ նա է ճշմարիտ որդին Աստուծոյ. կը լսէ Յիսուսի ուղիղ վարդապետութիւնը, նոքա յայտ-

նոճ անհերքելի ճշմարտութիւնները
և անաչառ ստատոս ու յանդիմութիւ-
նը մարդու թեանց, նախապաշարմանց,
կորուժեան և ամեն տեսակ գեանա-
քարչ ապականութեանց դէմ, տի 'ի
բերան կը լինի և լուսութեամբ կը խոս-
տովանի նորա իրաւունքը . սակայն
միւս կողմէն մի և նոյն շար ուղին դար-
ձեալ կ'արգելու զնա եւ չը թողուր
խոնարհիլ և ընդունիլ սիրով և փր-
կուիլ: Բարէ, ողբալի վիճակ և ողոր-
մելի յիմարութիւն . մարդկային վատ
կրից յառաջ բերած աղէտներն քանի՞
ցաւալի են և մի կարէ թուել անոնց-
մէ յառաջ եկած աղէտները: Ի ստեղծ-
մանէ առաջին մարդոյն մինչեւ ցայսօր
հարցասիրէ՝ աւանդութիւնները, թրդ-
թատէ՝ պատմութիւնները եւ յուզե-
անցեալը և տես թէ ո՞ր աղէտ . ո՞ր կու-
տորած և ո՞ր արիւնհեղութիւն մարդ-
կային յիմար կրից թափէն չէ յառաջ
եկած . մարդոց մէջ գտնուած վատ
կիրքերն ու զգացումներն եթէ ան-
ղուստ և սանձարձակ թողուին, այն-
պիսի աղէտներ յառաջ կը բերեն, յորոց
կը սոսկայ և կը քարասփի աշխարհ:
Մարդկային ազգի առաջին ընտանի-
քէն սկսեալ են թարկեալ է մարդն կա-
տաղի կրից այս աղետալի ազգեցու-
թեան և կը կրէ ցարդ . Արարչագոր-
ծութեան պատմութիւնը կը ներկա-
յայնէ մեզ Կոյէն մը, որ իւր բար-
բարոս ձեռքը իւր սիրելի եղբոր ար-
դար Աբելի անարարտ արեամբ կը ներ-
կէ և ի՞նչ է այս սոսկալի անգթութե-
ան պատճառ . Ս. Գրոց նոյն պատ-
մական մասը եթէ ուշիւ կարգամբ, իս-
կայն կը տեսնեմք նախանձու գեռեւս
միտցող ոգին, որ իբրեւ սոսկալի ճի-
ւաղ կը ժպտի անողորմ իւր առաջին
յաղթանակը քաջութեամբ 'ի գործ
դնելուն վրայ: Աստուածապաշտն,
արդարն եւ երկիւղածն Աբել մա-

հուամբ կը սրտովուի . վասն զի իւր
եղբոր Կոյէնէն աւելի բարի սիրտ մը
ունէր . անկից աւելի առաքինի էր և
անկէ աւելի քերմ եռանդով կը պաշ-
տէր զԱստուած: Կոյէն որ շար սիրտ
մը ունէր, ծանր թուեցաւ իրեն տես-
նել և միշտ աչքին առջեւ ունենալ
այնպիսի մէկը, որոյ կեանքը իւր կե-
նաց' չը նմանիր և որոյ սրտի բարու-
թիւնը մի անբարբառ յանդիմանու-
թիւն էր իւր սրտի չարութեան դէմ:
Յակոբայ որդիւր կորուսանել կ'աշխա-
տին իրենց եղբայր արդար Յովսէփը,
որպէս զի նորա սրտի բարութեան և
հոգւոյ ազնուութեան քով իրենց սր-
տի չարութիւնը և հոգւոյ վատութիւ-
նը աւելի չը խայտառակուի: Հռոմու-
լոս Հռովմայ առաջին բռնակալն դա-
ւաճանութեամբ կը վերջացնէ իւր գա-
հակից ծերունի Սաբինայւոյն կեանքը,
որոյ բարութիւնը եւ քաղցրութիւնը
հակադատկեր մ'էր իւր չարութեան
և բարբարոսութեան հետ: Պապ մո-
լի թագաւորն թունաւորելով կը մա-
հացնէ այն մեծ ժարդը, որ հայ հայ-
րենեաց պաշտպանը և իւր բարերար-
էր, որոյ օրբութիւնը, առաքինու-
թիւնը և անաչառ ուղղութիւնն յա-
րատեւ յանդիմանութիւն էր իւր մոլի
եւ վատշուէր կենաց դէմ: Քաղիկ
Բագրատունի հարստութեան վերջին
չառաւիղն, այն հայրենասէր և առիւ-
ծատիրա թագաւորն իւր նախարարաց
նախանձուն զոհ կ'երթայ և յունա-
կան դաւաճանութեամբ իւր կեանքը
կը զրաւէ, որոյ հետ միասին 'ի սեւ
գերեզման կ'իջնեն և հայ հարստու-
թեան անգին նշխարներն:

Թողումք անցեալը, որ իւր ընդար-
ձակութեան մէջ անհամար օրինակներ
կը պարունակէ և որք նախանձու, ա-
տելութեան եւ կամ անարդ շահա-
սիրութեան ոգիէն ծնունդ առած

էն . նկատենք ներկայն , որ միշտ մեր աչքին առաջն է , զոր կը տեսնենք աչքը և կը լսենք ականջօք , այս լուսաւորեալ դարուն մէջ , ուր մարդկային ազգի հոգւոյ կատարելութիւնները իրենց զենիթը հասած կը կարծուին . ուր ազատութիւն , հաւասարութիւն , եղբայրութիւն և իրաւունք ամեն ուրեք կը քարոզուին , կը ճառուին և կը տրամաբանուին . ուր անհատական իրաւանց սահմաններ կը գծուին և ընդհանուր մարդկութեան յառաջագիւժութեան , քաղաքակրթութեան և բարութեան կենցաղավարութեան յատակագծեր կը պատրաստուին . զարմանալի չէ տեսնել քաղաքագիտական հնարներ , քաղաքական դաւեր և նոյն իսկ արիւնահեղ և մարդախանձ պատերազմներ , որք նոր նոր և հետզհետէ յերեւան դալով հասարակութեան ապահովութիւնը կը խանգարեն և անդորրութիւնը կը վրդովեն . և ի՞նչ է այս ամենուն պատճառ . եթէ սին պատրուակներէ չը խաբուինք , եթէ այլ և այլ փողփողուն բառերու տակ սքողեալ դործուած դերերուն բուն աղբիւրը եւ նպատակը ճշդիւ ըմբռնեմք , կը տեսնեմք իսկոյն որ ամենուն աղբիւրն եւս փառասիրական , շահասիրական և նախանձութեամբ վատ զգացումներն են . և ահա սոյն մի և նոյն զգացումներն են , որք քահանայից և օրինականաց խղճին վրայ տիրապետելով և հոգւոյն վրայ բռնանալով կամաւ կը կուրացընեն զնոսա , որք չուզելով տեսնել ճշգրտման լոյսը և արդարութեան արեւդակը՝ աչքերնին կը գոցեն և յամառութեամբ հետամուտ կը լինին արդար Յիսուսի մահուանը , ամեն անիրաւ միջոց ի գործ դնելով :

Սակայն Աստուած , որ ի յաւիտենից արդէն մարդկային փրկութեան համար իւր սպասուական եւ անդին

արիւնը թափելու պատրաստուած էր և աշխարհի վերայ իւր անցուցած բոլոր կենաց մէջ մի և նոյն նպատակաւ անխէհէր համարձակութեամբ քայլ առ քայլ դէպ ի Գողգոթայի դադար իր զիմէր , այն մահատու սարաւանդակին վերայէն յաւիտենական կեանք և անմահութեան շնորհք սրբաւելու . երբ դատաստանի կ'ենթարկուի՝ արժանաւայել կերպիւ կը պաշտպանէ իւր անմեղութիւնը եւ իւր վարդապետութեան ճշմարտութիւն ու օգտակարութիւնը , որոյ վերայ չը կրնայով իւր անիրաւ դատաւորները վնաս մը դնել , այնքան կը զայրանան և կը բորբոքին մինչեւ որ նոցա արբանեակներէն մին յանդուգն ձեռք մի ապասկ կ'ածէ Յիսուսի երեսին , “ Այդպէս պատասխանի տաք քահանայապետին ” ըսելով . իբր թէ քահանայապետի ներկայութեան ճշմարտութիւն խօսիլ , արդարութիւն յայտնել եւ անմեղութիւն պաշտպանելը ծանր յանցանք և անքաւելի մեղք լինէր . Յիսուս արհամարհելով այս բռնական կոշտ արարքը և վստահ իւր առ քահանայապետն ուղղած պատասխանին ճշմարտութեան եւ համեստութեան վերայ , նոցա խղճին կը զիմէ , և անիրաւութիւննին երեսնուն կը տայ սառզոռ եւ խղճահար խօսքով , “ Եթէ չոր ինչ խօսեցայ ” վրայեւ վասն չարին , ապա թէ ոչ ընդէր հարկանես ” :

Գ . Ս . Շահանիւտ :

ՅԻՇԱՏԱԿ ՀԱՅՐԵՆԻ

ՀԱՎՏԱԾԻԾԱՂ որպէս շուշան ձիւնափառ,
 Որ ընդ երեկս յարիւոյն չողկոյ տօթահար
 Ի չնորհ անոյշ կըքէ զճակատն 'ի խոնարհ,
 Եւ անձկանօք մինայ ցայգոյն զովարար.
 Մինչ ուղեւորն անցեալ ընդ այն յամբաքայլ
 Դեռ հիասքանչ գիտէ ըզգեղն թառամեալ.
 Այսպէս 'ի քեզ բերին աչք իմ տրտմասուղ.
 Ո՛ր սիրունակ ինձ թագուհիդ փառազորիկ.
 Եւ հրաշայեալ պիշ ընդ աչիւնսդ նըւաղկոտ՝
 Առկայճք նախկին քոյոց փառաց անաղօտ,
 Լայնահառաշ հեծեմ՝ ողբովք սրտաբուղն,
 Եւ պաղպաջէն աչքս յարտասուաց 'ի դառն ուղն:

Այլ երանի՛ թ'էր իմ լալեաց յորդառատ՝
 Յառոյգ 'ի տխր պճնեալ վեհիդ ըզճակատ.
 Յանկարճ սրտիս դառըն հառաչք հրամանուած
 Զյաւիտենից գլեալ ձիւնիցն ըզղանգուած՝
 Եւ ամէին քեզ ջինջ դարուն ծաղկաբեր,
 Իբր 'ի Մասեաց 'ի սուրբ կողէն սառնասեր՝
 Խոյս տայ հիւսիս յուղից վիժակ բիւրեղեայ,
 Մինչ ընդ այերս շնչին սրղոխք Յգէմայ:

Այլ ինձ եղնկ որ հեծեծեմ սիրտ 'ի կոծ
 Քան ըզմուռնչա Ովկէանուն անդնդոց.
 Եւ շեթք աչացս իբր 'ի ցուրտ վե՛մ՝ դամբանին
 Պաղեալք համբուն 'ի շնչս փոխին ցրտագին:

Եզերամարց հանգոյն յաւերս թափառեալ,
 Ուր հսկայից ննջին աճիւք լուսափայլ,
 Հերք գիտախուրբ, աչք 'ի շիրիմն ակնկոր՝
 Լացուցանես զլերինս 'ի յողբ աղէկսոր:

Այն ինչ գլեալ զանիւս կառայն արծաթեայ՝
 Լուսին ոգի գիշերց իբր հարսն նաղեալ գայ,
 Շողալ առ կախ 'ի գերեզմանս Հայկազանց,
 Զերդ 'ի տաճար լապտեր փայլուն եւ անանց.
 Յայնժամ զմօքդ սաւառնեալ յուշք անցելոյն,
 Զորօրինակ տըմնն սաղարթք աշնայնոյն՝
 Խուռըն գիմեալք բարդ բարդ կուտին հողմալար,
 Շուրջ ըզճառովն որ նախ նոքիմք պերճանայր,
 Առ միխիթարն թախծեալ սրտից բարբառիս.
 «Քանիցս անցեալ զինեւ յաւուրսն անդ նախնիս,

Յորժամ փայլէր յիմ գլուխ պրտակ բիւրակնեայ,
Եւ սիգադանձ նագէի 'գահն Արամայ,
Լուսին լըկայ կացեր յերկնից 'ի խորան
Ընդ աստեղաց պարուն փառացս աննրման .
Քանկցս նըշլբդ փայլ ըզփայլի ծրկացին
Յորժամ 'ի մարգս մեղու հոստնք խաղային ,
Եւ արբենայր երկիր 'ի յիւղ եւ կարագ ,
Կաթն 'ի պտկանց ծորէր դառանց ըսպիտակ .
Կարմիր վարդին պէս փթըթէին գիրդ մանկունք ,
Մանկունք կայտառք , Հայոց բաղդին աստեղունք .
Ծերք փափկացեալք մանկանային յառոյգ տիս՝
Սօսեայ 'ի ստուերս հաբեալք զիւրեանց տասնաղիս .
Մատաղ կուսանք , շուշանք 'ի խաղս առուակաց ,
Բնդ բլուրս 'ի կայթ վազս առնուին խնդազգեաց .
Նիկն անուշակ ծաւալ 'ի կէտս համբուրից ,
Եւ սիրտք ուժգին տրոյկեալք յաւիւն խանդակց .

Յայնժամ լուսին նշլբդ խաղաղ ննջէին
Նարմանազուկ յորրան պէաց քառեկին ,
Գդուեալք մեղմիկ 'ի գիրդ ծըղիս զեփիւռին՝
Որ յնդէմին շնէր բարձանց հեղագին .
Զըգոյր թախից , չըգոյր ինչ հոգ եւ աղէտ ,
Համայն խնծիղ ու երջանկութիւն բերկրաւէտ :

Երկիր՝ որ նախ յաղու քրնար ոսկեծղի
Զնախառտեղծիցն հնչեաց հարսներդ հրաշալի ,
Երկնագանակ նուադաց 'ի ձայն սրտաթունդ
Գոռ դիւցաղանց հանէր բանակս քաջագունդ ,
Յամպախաղաց Արարատայն վեհ բարձանց
Զգիշերագէմն վանել հրոսակ թշնամեաց .
Յարի արանց անկեալ նետից դիտապաստ՝
Ի բլուրս Հայոց ննջէր հինից ժանտ երաստ
Ո՛հ , սրբազան բըքուրք , խորանք անշարժուն ,
Որ զցայգն ողջոյն յափտըք խնկովք ակաղձուն՝
Եւ 'ի տուրնջեան կողմք լցեալ 'ի նարգէս ,
Ոյր 'ի դրախտին փթթէր մերթ զարմն 'ի պարտէզ .
Զխորդ թաթաւք յարեանց կարմիր ճապաղիս՝
Բիւրս 'ի զարմէն տեսիք Հայկայ քաջարիս ,
Ի սէր կրօնի եւ 'ի պարծանս Հայրենեաց
Դիւթաւալ խաղալ 'ի խաղմ մահազգեաց ,
Իբր ըղձաղիկ պղուն վառեալ գեղաթոյր ,
Զոր 'ի ծղօտէն կորէ մանդաղ սայրասուր

Ո՛հ , ննջեցէք խաղաղ մարտիկք աննրկունք ,
Ո՛վ իմ լերանց դուք հերոսանձ առիւծունք .
Վասն Հայրենեաց մեռեալք՝ ցանկետն յաւիտեան

Ասորեոյնք դուք ընդ վեհ զարմին Հայութեան .
 Ըղձեղ յաւէտ երկին լացցէ բազմաշէայն ,
 Շաղն մարգարտեայ որ ծաւալէ գլխերայն ,
 Ուրք ՚ի Մասեայ գլեալ կողնց բիւրեղեայ ,
 Յորձանապաղոյտ սահանք տլեայ Նրոտխայ՝
 Ըղձեղ ծովուն կապոյտ կոհակք բեկոնուաւ
 Մեծահառաջ մոնչմամբ ընդ ժայռ եւ ընդ խութ ,
 Ըղձեղ սօսեայ սօսաւիւնք՝ շունչ գլխերին ,
 Ըղձեղ ծաղկաւնք , ըղձեղ սրղոյնք , զձեղ արփին . . . :

Այսպէս լուսին անքուն աչօք դու վկայ
 Կացեր չքնաղ բաստիս յեթեր լուսախայ ,
 Տեսեր զերկիրս կանաչ օթոյ ծաղկէնկար ,
 Եւ ՚ի վերոյ զերկին՝ կապոյտ տաղաւար ,
 Ուր զանուշակն ըմպեալ զայգոյն մատրուուակ ,
 Հարսունք ծաղկեալք յԵդէմովայրն կենսունակ ,
 Ի թութուակ աղիս քնարայ գողթանայ՝
 Պար կաղմէին պսակ ՚ի գլուխս մարգարտեայ :

Այլ արդ դարձիր հայեայ լուսին ոսկեծամ ,
 Հայեանց յաւերս եւ ՚ի շիրիմն անխնամ ,
 Իցէ՞ այս վայրն ուր փառք կեցին ընդ բիւր դարս ,
 Ուր գիւցաղանց ես փայլէի քաջ յարարս
 Աւաղ բըռունք աւերեցին հիմն ՚ի վեր
 Զանդրանկագեղն յաշխարհս , զերկիր մաննաբեր .
 Եւ Հայաստան իբրեւ ըզհարսն անտերունչ՝
 Փառօք իւրովք սուղի յաւերս մահաշունչ :

Փայլակն այն ո՛հ , երջանկութեան ոսկեծիր՝
 Էր արշալոյսն իմոց կենաց վարդաօրիւ ,
 Որ ՚ի քթթել ական էտռ ըզվախճան ,
 Ըզծիրանին մերկեալ յանձնէն պատմուճան՝
 Փոթորկածին յամալոյ դումար բարդ ՚ի բարդ
 Յեթերահան ծովուն աղիս լուսաղարդ :
 Եւ իմ որդիք բնակասընունդք աշխարհիս ,
 Ի Հայրենեայ նշդեհք՝ լքբին ըզՄասիս ,
 Որոց մեչիւնք աղիողորմ հեծութեանց
 Ընդվայր բաղխեն զտարին սիրտ անթափանց .
 Ընդվայր եւ զիմ յուղեն աղիս ցաւագին՝
 Վիրաց նոցին գտանել դարման կենսածին ,
 Աւաղ ինձ մօրս ծնողն որդւոյ սիրասուն՝
 Որոց աշխուք ցանդ նըւաղին ՚ի լուսոյն :

Ո՛հ , դադարեանց յողբոցդ մայրիկ իմ անոյշ ,
 Ո՛ղ դու սրտիս իմ խանդավառ միակ յուշ ,
 Փոքր միւս եւս՝ եւ հեկեկանքդ ողբամուռնչ
 Լափեղ կկըմամբ ծախեալ սպառնն զիմ ըղձունչ :

Պիշ աղէ՛ պիշ ընդ մարդ մլտից արեւուն ,
Տեսանիցէս անդ լոյս փայլեալ շողջողուն ,
Ծագեանց անդրէն նոր արշալոյս Հայութեան ,
Լուսոյն ծրխայ՝ զրօշակ յայերս 'ի ծածան ,
Յոյր նըշուլից փախնուեն ճիւղադք գիշերին ,
Ուխք իմաստից առատացեալք ղեղանին :
Պնդեանց աստ իբր առնաղէն քաջ ասպետ ,
Զի ընդ խաւար կոյ մարտնչել քեզ յաւէտ :

Աւետիս Կարապետեան
Կ . Պօլէյի
Աշա . Ժառ . Վարժարանի :

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս Երրորդութեան խորհուրդն
կը պարունակէ իւր մէջ բնազանցական
և անիմանալի գաղտնիք , նոյնպէս եւ
Փրկագործ-Իւնն կը բովանդակէ մար-
դոյ սքանչելիքներն , իւր վախճանական
նպատակի և իւր սրտի և հոգւոյ նը-
կարագրութիւնն : Եթէ նուրբ մտա-
ծութեամբ նկատեմք , զարմանօք պի-
տի տեսնեմք որ սոյն երկու խորհրդոյ
մէջ ծածկուած են Աստուծոյ սկզբնա-
կան դիտաւորութիւնքն և տիեզերաց
կազմակերպութիւնն : Երրորդութեան
փառաց առջեւ կը յայտնուի մեր փո-
քրկութիւնն , կը ստորնանայ մեր իմա-
ցականութիւնը և բնաջինջ կը լինիմք
մեք : Բայց սրտագրաւ փրկագործու-
թիւնն , որոյ խորհուրդն գերազոյն ևս
է , չթողուր զմեզ ընդ երկար շննալ
և ոքանչանալ Երրորդութեան գաղա-
նեաց վերայ , այլ արտասուօք կը լեցը-
նէ մեր աչքերն եւ կ'ուղղէ զանոնք
առ վայր մի խաչի վրայ :

Սոյն խորհրդէն կը ծնի սկզբնական
մեղաց պատմութիւնն , որ յայտնապէս

կը ցուցնէ մարդոյ բնութիւնն : Եթէ
չընդունիմք սոյն մեղաց ստուգութիւ-
նը , որ արդէն բոլոր ազգաց աւան-
դութեամբք հաստատուած է , ան-
թափանցելի մթութիւն մի կը շրջա-
պատէ զմեզ և շատ գաղտնիք և խոր-
հուրդներ , շատ սլատահմունք և երե-
ւոյթներ անմեկնելի կը մնան : Ի՞նչ
բացատրութիւն կարեմք տալ մարդոյ
դէպ առ չարն ունեցած միտման , որ
միշտ կը հակառակի առ բարին եղած
յոթարութեան և ձայնին թէ՛ « Մենք
առաքինութեան և բարութեան հա-
մար ստեղծուած եմք » : Ի՞նչպէս կա-
րելի է բացատրել Մարդոյ թշուառու-
թեան արժանաւորութիւնը , նորա ա-
ռատահոս քրտունքը , որք մեծամեծ
ակօսներ կ'արդասաւորեն , յորդ ար-
տասութն , բազմաթիւ վշտերը , ար-
դարոց կրած դժբաղդութիւնները , չա-
րագործին յաղթանակները և անպա-
տուհաս յաջողութիւններն . Ի՞նչպէս
կարելի է պարզել եւ մեկնել ասոնք
առանց նախնական անկումն ընդունե-

բու : Նախաստեղծ Մարգոյն սոյն անկումն չընդունելով էր որ նախկին փիլիսոփայք անկան օտարոտի մոլորութեանց մէջ եւ հնարեցին Յիշափայլայ վարդապետութիւնն (1) :

Նախամօր Եւային տրուած անէծքն բաւական է մեզ համոզել սոյն սկզբնական մեղաց ստուգութեան, ուստի ծագումն առած է փրկագործութեան մեծ և երանաւէտ խորհուրդն, անէծք մը որ ամեն օր կը կատարուի մեր աչաց առջեւ : Ի՞նչ արդանդի ցաւեր են ճննդաբերութեան ժամանակ եւ սակայն ի՞նչ երջանկութիւն մայրութեան : Խորհրդաւոր ազգեցութիւններ, որք միանգամայն մօր մը վշտովն և ուրախութեամբ՝ մարդոյ կրկին ճակատագիրն այսինքն թշուառութիւնն և երջանկութիւնը կ'աւետեն : — Կարելի չէ մոլորիլ Աստուծոյ ճանապարհաց եւ կարգադրութեանց վերայ, մօր մը տաժանելի ճգնաց մէջ մարդկութեան կրկին վախճանը տեսնելով. սէտք է հաւատալ որ անիծից և դատապարտութեան մէջ ալ Նախախնամութեան կամքը կայ :

Բայ յայտմանէ կը տեսնեմք ամեն օր զաւակունք, որք իրենց հարց համար տատժոյ ենթարկուած են, կը տեսնեմք չարագործ անձինք, որոց յանցանաց ընդհարումն՝ իւրեանց առաքինի սերունդն կը հարուածէ. այս եւս կը հաստատէ սկզբնական մեղաց գոյութիւնն : Բայց գթութեան և բարութեան Աստուած մը՝ սոյն մեղօք մարդկութեան իսպառ կորուստն տեսնելով եկաւ մեզ փրկել : Ուրեմն մեր

տկար և մեղադարտ արարածքս հարցնեմք արդ ո՞չ մօք՝ այլ սրտիւ, ինչպէս կրնայ Աստուած մը մեռնիլ : Եթէ բարի որդւոյ մը այս տիպարն, եթէ հաւատարիմ բարեկամաց այս օրինակն, եթէ Զիթենեաց սարի սոյն մենակեաց ազօթարարն, այս դառն բաժակն, այս խաչն, պատառատուն վարագոյրն, հերձեալ ապառաժն, բռնութեան սոսկալի տեսարաններն եւ մթութիւնքն չկարենան գրաւել մեր սիրտն, յափշտակել մեր մտածութիւնքն, կարելի չէ այլ եւս գերագոյն հրաշքներ և սրտագրաւ սրանչելքներ գտնել ոչ մի բանաստեղծի գրուածոց մէջ :

Սակայն թերեւս ըսուի. « Երեւակայութիւնները իրականութիւններ չեն, մեք լուսաւորեալ դարու մէջ կ'ապրեմք որ ոչինչ չընդունիր առանց աւագացոյցի : »

Դիցուք թէ լուսաւորեալ դարու մէջ ըլլամք, որոյ վերայ արդէն ոմանք տարակուսած են, բայց սէտք չէ զարմանալ երբ մեզ յիշեալ առարկութիւն ըլլուի : Երբ քերմ հսկառակութիւններ կը յուղուէին ընդդէմ քրիստոնէութեան՝ Օրիժէներն, Քլարքներն, Պօսիւէներն կը պատասխանէին, բայց դարձեալ բնազանցական վիճաբանութիւններն կը շարունակուէին ընդդէմ սոյն կրօնի և ինչպէս Արես, Սէլս և Պօրփիւր կ'ըսէին Քրիստոնէութեան համար թէ խորագիտութեանց եւ գաղտնեաց հիւսուածք մի է, որք իսպառ անօգուտ են երեւակայութեան և սրտին և որոց աղանդաւորքն յիմար և պոսկասամիտ են : Ո՞վ կարող է պատասխանել այս անարդանաց և հաստատել որ Աւետարանական մշակութիւնը՝ բանաստեղծի մշակութիւն է, մշակութիւն փափուկ և մատաղ հոգւոյ, վասն զի եթէ քրիստոնէութեան

(1) Սոյն փիլիսոփայք, հոգեփոխութիւնն ընդունելով կը հաւատային նաև որ հոգիք իրենց բնական նախորդ մարդոյն մէջ ինչ գէպքեր կ'ամփնակ օր ունեցած են ասոնց յիշատակը կը պահեն նաև յաջորդին մէջ, որ որ տեղափոխին :

գերադանցութիւնը նկարագրեն, նո-
քա պիտի պատասխանեն թէ « Լսի
բանաստեղծական նկարագրութիւն մ'
է այդ, պէտք է սկզբունքներ և նիւ-
թեր յառաջ բերել » . և թէ պատ-
ճառներով հաստատել ջանաս, պիտի
լսեն թէ՝ « Միայն զգացումներ և օ-
րինակներ պէտք են », վերջապէս խիստ
դժուարին է համոզել այսպիսի յալ-
դողդ հակառակորդներն, որք հա-
տատուն չեն իրենց հարցմանց մէջ և
միշտ կը փոփոխեն իրենց առարկու-
թիւններն : Պիտի ջանամք՝ փրկագոր-
ծութեան վրայ մի քանի բան եւս ա-
սելով ցուցնել թէ Քրիստոնէական
Աստուածաբանութիւնը, այնքան ան-
անհէթեթ չէ, որչափ կը կարծուի :

Տիեզերական ընդհանուր աւան-
դութիւն մի կ'ուսուցանէ մեզ թէ՝
Մարդն ստեղծուած է, այժմեան վի-
ճակէն աւելի կատարեալ վիճակի մը
մէջ և թէ անխումբ տեղի ունեցած
է : Այս աւանդութիւնը կը հաստա-
տուի ամեն գաւառաց և ամեն ժամա-
նակի փիլիսոփայից կարծեօք, որք չկա-
րացին հասու լինել թէ ինչ է մարդն
բարոյապէս, առանց կատարելութեան
նախկին վիճակն ընդունելու, զոր կո-
րուսած էր Մարդկային բնութիւնը իւր
սխալմամբ :

Մարդը ի հարկէ որ և է վախճա-
նի մը համար ստեղծուած է . և՛ որով-
հետեւ կատարեալ ստեղծուած է,
պէտք է որ անպատճառ կատարեալ
վախճանի մը կոչուած ըլլայ :

Բայց երբ մարդն անկաւ իւր սը-
խալմամբ, արդեօք իւր վախճանական
նպատակն եւս փոփոխեցա՞ւ : Ո՛չ եր-
բէք, վասն զի նորէն չստեղծաւ, ո՛չ
երբէք, զի մարդկային աղբը չոչնչա-
ցաւ, որպէս զի մի ուրիշ սերունդի
անդի տայ :

Այսպէս ուրեմն՝ իւր անհնազան-

դութեամբ մահկանացու և անկատար
դարձած մարդն, միշտ մնացած էր իւր
անմահական և կատարեալ վախճան-
ներովն : Եւ ինչպէս պիտի կարենայ
հասնիլ այս վախճանին իւր ներկայ
անկատար վիճակովն : Առ այս անբա-
ւական է նա միայն իւր զօրութեամբ,
ինչպէս հիւանդ մարդ մը անբաւական
է բարձրանալ մտածութեան այն ա-
տիճանին, ուր կարող է հասնիլ ա-
ռողջ եւ ողջամիտ մարդն : Ուրեմն
սոյն անկման ծանրութեան և կանգ-
նման զօրութեան մէջ անհամեմատու-
թիւն մը կայ, անկումն ծանրալիշու
և մեծ, իսկ մարդոյ կանգնելու զօրու-
թիւնն նուազ և աննշան : Այս տեղ
ահա՛ զգալի կը լինի օգնութեան կամ
փրկագործութեան մը կարեւորու-
թիւնը :

Թերեւս ըսուի, որ « Այս պատճա-
ռաբանութիւնը առաջին մարդոյն հա-
մար է, և մեք կարող եմք մեր վախճա-
նական նպատակին հասնիլ . ի՞նչ անի-
րաւութիւն և ի՞նչ անպատեհութիւն
է մտածել որ մեք ամենքս պիտի պատ-
ժուիմք մեր նախածօր սխալմամբ » :

Առանց այս տեղ վճռելու թէ Աս-
տուած արդար կամ անիրաւ էր զմեզ
համապարտ ընելուն, սա միայն գի-
տեմք և բաւական է մեզ դիտնալ, որ
սոյն օրէնքը գոյութիւն ունի : — Ամեն
ուրեք կը գտնուին որդիներ, որք ի-
րենց մեղապարտ հարց պատուհաս-
ներն կը կրեն և մինչեւ իսկ Տիեզերաց
բնական օրինաց մէջ կը դորձադրուի
սոյն օրէնքն : Երբ հօր մը շուայտու-
թեամբ ատաղցեալ մանուկ մի կը ծը-
նի, ինչո՞ւ չեմք բողբեր բնութեան
դէմ : Ի՞նչ ըրած է այս խեղճ անմեղ
մանուկն, որ կը կրէ այլոց միութենէն
յառաջ եկած վշտերն : Այո՛, այո՛,
հոգւոյ ակտներն ևս ժառանգական են
ինչպէս մարմնոյնը, և մարդ կը պատ-

ժողովի մինչև իւր վերջին սերունդին մէջ այն յանդիմանք, զոր թողած է մեզայն սկզբնագործն :

Այսպէս ահա մի կողմէն տիեզերական աւանդութեամբ ճշմարտուած անկումն և փոխանցութեամբ յաջորդած բնական եւ բարոյական ախտն մնալով մարդոյ մէջ և միւս կողմէն ալ մարդոյ վախճաններն նոյն կատարելութեան մէջ ըլլալով, ինչ որ էին անհրճանդութենէ յառաջ, թէ և մարդն ինքնին մոլորած լինի, գարձեալ փրկուողործութիւն մի կամ ուրիշ որ և է միջոց մի անհրաժեշտ է մարդն իւր վախճանին արժանաւորելու համար : Այս բնական հետեւութիւն է այն վիճակին, որոյ մէջ կը գտնուի մարդկային բնութիւնն :

Փրկագործութեան մը անհրաժեշտ կարեւորութիւնը հաստատելէն զինի կը մնայ այժմ որոնել թէ ո՞ր կարգի մէջ կարելի է զայն գտնել : Այս կամ մարդկային կարգին մէջ կամ աւելի գերազայն էակի մէջ կարելի է գտնալ :

(Եւրոպական) :

ՀԱՆԴԵՍ

ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ

ՆՈՐԱՊՍԱԿ ԿԱՅՍԵՐ

Ամսոյ 6ին Տեղւոյս Կառավարութեան կողմէն յատուկ հրաւիրագրով տմեն Վանքերէն խնդրուած էր երկրորդ օրը Կառավարութեան պալատը ներկայ գտնուիլ Նորապետի Կայսեր հրովարտակի ընթերցման : Որոշեալ ժամուն մեր Ամեն Ս. Պատրիարքը երեք Եպիսկոպոսաց և երեք վարդապետաց ընկերակցութեամբ գնաց Կառավարութեան պալատը, ուր մի ընդարձակ

սրահ պատրաստուած էր ընթերցման հանդիսի համար և ուր արդէն ժողոված էին թէ՛ դատարանի և թէ՛ զինուորական պաշտօնեայք, ինչպէս եւ իւրաքանչիւր ազգաց հոգեւոր գլուխներն, այն է Յունաց Պատրիարքը, Յոյն — Կաթողիկոս եպիսկոպոսը, Լատինաց Պատրիարքի կողմէն փոխանորդ մի եւ Հրէից Խախամը : Երբ պաշտօնական անձինք ամբողջացան, Վսեմ Կառավարին Հրովարտակի ՚ի ձեռին սրահը մտնելով՝ յարգանքով թահրիաթ Միւտիւրին ներկայացոյց կարգալու համար : Արտաքոյ սրահին ժողովորդեան խուռն բազմութիւն լցուած էր հրովարտակը լսելու փափագանք, զորաց հազարապետի առաջարկութեամբ Կառավարիչը հրամայեց ներս առնել սրահի տանելուն չափ, և ապա Թահրիաթ Միւտիւրին կարգաց բարձր ձայնիւ նախ հրովարտակը եւ յետոյ Կառավարին ուղղեալ գիրն, որով կը ծանուցուէր նախորդ Կայսեր անկման պարագաները և Սուլթան ՄԱԻՐԱՏԱՅ Գահակալութիւնը : Այնուհետեւ Յունաց Պատրիարքը յունական լեզուով բարկ մաղթական ճառ մի կարգաց, յետ որոյ մեր Ս. Պատրիարքը Տաճկական բարբարոյ անպատրաստական բանախօսութեամբ մի Աստուծոյ — Ազիլի օրով Օսմանեան պետութեան վտանգաւոր և տխուր կացութիւնը բացատրեց և շորհակալութիւն յայտնեց Նախախնամութեան և Թուրքիոյ Հայրենասիրաց, որք համայն երկիրը մեծ վտանգէ մը աղատեցին և ապա Նորապետի Կայսեր կենաց, Նախարարաց յարատեւ հայրենասիրութեան և զինուորականաց քաջութեան համար բարեմաղթութեամբ վերջացոյց խօսքը : Բոլոր հանդիսականք բանիւ բերանոյ շորհալ կալութիւն յայտնեցին մեր Ս. Պատրիարքին :

Ահաւասիկ Ս. Պատրիարքի բանալ խօսութեան համառօտագրութիւնը :

« Պարտք մի կատարելու համար յանկարծ ոտքի կ'ելլեմ առանց նախապատրաստութեան . ուստի ներկայ գտնուող Էֆէսոսիներուն ներողամտութիւնը կը խնդրեմ :

Համայն արարածոց կենաց պէտքերն հոգացող եւ ամեն ժամանակ ու ամեն վայրկեան Նախախնամող՝ Տիեզերաց Աստուածն է :

Նա աշխարհի բոլոր աղքատ վերայ հսկելու, նոցա բարօրութեան, յառաջագիմութեան և խաղաղութեան համար թագաւորներ հաստատած է . ուրոց հրամայած է խնամ ունենալ իրենց հպատակաց կենսիքին, պատուոյն եւ ընկից վերայ :

Այս աստուածուած սահմանեալ թագաւորներէն մի եւս մեր Բարեխորնամ թագաւորն ըլլալով՝ ըստ իւր պարտաւորութեան իրեն յանձնուած աւմեն հպատակները իբրեւ զորդիս խորնամելու վերայ էր և է : Բայց ինչպէս շատ անգամ շատ տէրութեանց մէջ սրատահած են եւ կը պատահին միշտ աշխարհի բաղմադիմի ձախորդութիւնք, նոյնպէս հետ զհետէ անթիւ ձախորդութիւնք պատահեցան Օսմանեան Բարեխնամ Տէրութեան մէջ, և որ ըստ օրէ չարիք ՚ի վերայ չարեաց կուտակելով ծայրագոյն սամտութեամբ բոխանդակ կայսրութիւնը այրեց ու մրկեց առանց երբէք կենդանութեան նշան մի թողուլ : Այս տըխուր կացութեան մէջ գերեզմանին դուռը հասնող անկարող և անօգնական հիւանդի մը պէս իւր յոյսը միայն Աստուծոյ ամենակարող զօրութեան վերայ դնելով՝ իւր անբուժելի ցաւոց դեղն ու դարմանը անտի կը սպասէ :

Այս ցաւալի վիճակը Թուրքիոյ բոլոր բնակչաց յայտնի է :

Ահա՛ յանկարծ Աստուած, որ աւմենակարող է, Օսմանեան Մեծազօր Կայսերութեան բարեջան նախարարաց և հոգեւորականաց սրտին մէջ հայրենասիրական փոքրիկ կայծ մի բուրբոքեց, որ հուպ ընդ հուպ հրահարուելով՝ երկրին կորուստ սպառնացող ամեն աղէտներն ՚ի մի վայրկեան այրեց և ոչնչացող անձայն և անշուշտ, մեծ և արժանաւոր գործ թո՛ք դարու :

Աշխարհի պատմութեան մէջ նրմանը չը տեսնուած գործ մի էր այս, մանաւանդ մեծ դաս մի Եւրոպացի հայրենասէրներուն, որք հայրենեաց բարեկարգութիւնն ու անդորրութիւնը բիրաւոր հայրենակցաց արեամբ կը գնեն . մինչդեռ Թուրքիոյ հայրենասէր Նախարարք եւ հոգեւորականք փրկեցին հայրենիքը, փրկեցին Պետութիւնը և փրկեցին համայն Թուրքիոյ բնակիչները մի քանի ժամուան մէջ առանց շիթ մը արեան՝ բաղմեցնելով՝ Օսմանեան գահին վերայ Սուլթան Մոհրաւս Ե. ըստ բաղձանաց համայն հպատակաց :

Այս փրկաւէտ յեղափոխութեան վերայ Թուրքիոյ սուզն՝ միսթարութեան, լացն եւ ողբը՝ խնդութեան փոխուեցաւ : Ամեն ոք իւր աչքը, ձեռքն ու սիրտը դէպ յերկինս բարձրացոյց երախտագիտական սուրբ ըզգացմամբ շնորհալիլ լինելու Աստուծոյ մէջ, որ շնորհեց իրեն հայրենասէր, արգարասէր եւ որդեսէր Կայսր մի, Սուլթան Մոհրաւս Ե. : Ամեն ոք ջերմ եւ սրտագին բարեմաղթութիւններ ուղղեց առ Բարձրեալն Օգոստ . Կայսեր կենաց և պետութեան բարեւաւութեան համար : Ես ալ Միաբանութեանս և համայն Հայ-Ազգիս ուրախական եւ բարեմաղթական անկեղծ զգացմանց թարգման հանդիսանալով՝ նախ կը շնորհաւորեմ Սուլթան Մու-

րատի երջանկառիթ Գահակալութիւնը : Եւ ապա կը խնդրեմ Աստուծմէ պահել զԿայսրն իւր պարագայիւք ՚ի խա՛ս իւր երջանիկ և երկար կենօք . միշտ վառ պահել բարեջան Նախաւորաց սրտին մէջ հայրենասիրութեան սգին , որ առաւել եւս իմաստութեամբ խորհին և գործեն ՚ի շինութիւն Մեծազօր Տէրութեան և ՚ի բարօրութիւն ամեն հպատակաց . տալ զօրավարաց և զօրաց քաջութիւն բազկի , քաջութիւն սրտի եւ յաջողութիւն զինուոյ :

Կեցցէ՛ և հաղար կեցցէ՛ Սուլթան ԽՈՒՐԱՏ Թաղաւորն և ամենասիրելի Կայսրն մեր :

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

Օսմանեան նախարարաց մէջ հրաշակաւոր եւ մեծանուն Րիֆաթ Փաշայի Յունաստանի և Եգիպտոսի ապստամբութեան , Ռուսաց պատերազմին , ՚ի Վիէնայ դեսպանութեան , և ՚ի Բ . Գուռն իւր նշանաւոր հանձարով և խոհեմութեամբ վարած սրշտաններուն միջոցին , ՚ի գրի առած քաղաքական և դեսպանագիտական ամենակարեւոր խնդիրները եւ դէպքերը և առ Բ . Գուռը գրած նամակներն , որ արդէն Տաճկերէն լեզուաւ հրատարակուած է , արժան գատելիքն ունի հետաքրքրական և գիտութեան արժանի գործերը կարելի եղածին չափ մասն առ մասն թարգմանել հայերէն աշխարհիկ լեզուաւ , և Հանդիսիս միջոցաւ հետդէտէ հրատարակել , ի յուսով որ բարեմիտ և ուսումնասէր ընթերցողաց ախորժելի կը թուի :

Ապրիլ 1882

Վարդապետ :

ՍԿԻԶԲՆ ԳՈՐԾՈՅՆ

ՅՈՒՆԱՅ ազգը ՚ի սկզբանէ անտի՞ Օսմանեան հզօր և արդարաւորով Պետութեան հովանաւորութեան տակ տաղաւարած , և այսքան պէտպէս բուրութեանց և անչափ շնորհաց և երախտեաց արժանացած էր : Այս հաւտակ ազգէն (*) 1737 (1821) թուականի միջոցները , նախ Էֆլաֆ կողմէրը , և յետոյ Մարայի կղզին և նորա շրջականները , և Միլերկրական ծովուն կղզիներէն ոմանք գլուխ վերուցին եւ ապստամբեցան Օսմանեան Պետութեան դէմ . և յանդուգն համարձակութեամբ պէտպէս չարեաց և անարժան գործոց ձեռնամուխ եղան : Ուստի Օսմանեան Պետութիւնը պարտաւորեցաւ յամառ և անզուսպ ապստամբները պատուհասել և սպառնալ : Վասնորոյ այս ապստամբ հպատակաց վերայ խումբ խումբ բանակներ կադմեց , որով ստահակաց շատերը պատժեցան , և յափշտակուած կայսերական բերդերը եւ ամրոցները նոցա ձեռքէն ազատեցան : Ապստամբներէն անոնք որ անձնատուր հնազանդեցան , գթութիւն եւ ներողութիւն գտան : Սակայն սակաւք ոմանք յապստամբաց հաստատուն մտօք իրենց յամառութեան մէջ կացին մնացին : Եւ մինչդեռ Բ . Գուռը այս ստահակները զըսպելու պէտք եղած պատրաստութիւնները ամենայն ջանիւք յառաջ կ'տանէր , ահա 1747 (1827) թուին եւ Շէֆլալ ամսոյ սկիզբները , Անդղիոյ Տէրութիւնն Բ . Գուռն խնդրեց , որ Մարայի և նորա շրջականները գտնուած կղզիներուն մէջ իսլամ ժողովուրդք չը գտնուելով ինքեանք միայն բնակելու

(*) Այս թուականին յոյն կղերք մեծամեծ իւրաւորութիւններ յարուցին ընդդէմ Հայոց յերուսաղէմ Բն. Թէհէմի եկեղեցւոյն համար : Պարմ . Երանաշէֆ . Յեռագէր :

և միանգամայն ազատ լինելու շնորհն ընէ, եւ նոցա վերայ խրկուած կառավարիչները և այլ գործավարները յետս կոչուին : Եւ ապա Ռուսիոյ և Գաղղիոյ Տէրութեանց հետ միաբանելով ըսին որ Յունաց այս խռովութեան տարածումը, իրենց ծովային նաւարկութեանց և վաճառականութեան մեծամեծ վնասներ պատճառած է : Եւ Յունաց համար այս արտօնութիւնը և ազատութիւնն ձեռք բերելու համար Կ. Պօլսոյ երեք Տէրութեանց Դէսպանները պաշտօնապէս գրով խորհրդեցին Սամանեան Կայսերութենէ, Սահայն սոցա առաջարկութեանց վախճանը կարի վնասակար լինելով, թէ ըստ օրինաց և թէ ըստ քաղաքական իշխանութեան, ընդունելութեան արժանի չէր կրնար ըլլալ. մանաւանդ որ Յոյնք ՚ի սկզբանէ անտի, Սամանեան հոգատակ ըլլալով, բնակած տեղերնին Տէրութեան ժառանգութիւնն էր : Ուստի սկսեց էր, անոնց մէջէն այսպիսի ապստամբութեան յանդգնողները խտտիւ պատժել, և հնազանդողները ներողութեամբ յարգել, և թէ այս խնդիրն Տէրութեան ներքին դուրսոց պատկանելոյն՝ այս մասին ոչ ոք երբէք իրաւունք ունէր որ և իցէ ոչ առաւել միջամտելու և խնդիր յարուցանելու : Այս եղանակաւ վերոգրեալ Դէսպանաց կրկին և կրկին անգամ ծանուցուեցաւ. բայց որովհետեւ նորէն շատ թախանձանքներ և ստիպումներ եղան, Բ. Դուռը վերջնական յայտարարութեամբ իւր իրաւունքն հրապարակեց և յայտնապէս ծանոյց, թէ այս խնդրոյն ոչ ոք իրաւունք ունի միջամտելու : Ասոր վերայ Դէսպանները վերստին ծանուցին. Եթէ մեր այս խնդիրը չընդունուի, մեր Տէրութեանց մէջ համաձայնութիւն և դաշինք եղած է Միջերկրական ծովը նա-

ւատորմիչ հանել և քանի մի իրաց ուշագիր լինիլ : Ի պատասխանի տասր Բ. Դռնէն դարձեալ ծանուցուեցաւ թէ այս խնդիրն յաւիտեանս չը պիտի ընդունուի :

Անաւարինն նաւահանգստին մէջ Կալսերական նաւատորմին կորուստը :

Չմիշտայի և Սուլթանի կողմերը գրաւուած ապստամբ և յամառ խռովաշողները կամ բնաջիջ բառնալու եւ կամ ՚ի հնազանդութիւն ամբողջ դործը, Մորայի և Ճիտտէի կուսակալ և ապաւրապետ Մէհմեթ Սըի Փաշայի որդւոյն Իպրահիմ Փաշային յանձնուած էր, որ 1723 (1828) թուին և Ռէպիլէի ամսոյ 15/ին, Կայսերական տորմիչէն և Եգիպտական նաւերէն, քանի մի հաստ առաւ յիշեալ կղզիներուն վրայ երթալու համար, երբ Անաւարինն նաւահանգստէն դուրս ելաւ, դաշնակից Տէրութեց Միջերկրական ծովը ելած տորմիչը նորա ճանապարհը արգիլեց, և նա յակամայից վերստին նոյն նաւահանգիստը դարձաւ : Եւ մինչդեռ Կայսերական նաւերն խարխիս ձգած նստած էին, յիշեալ Տէրութեանց տորմիչը իբրեւ բարեկամ յանկարծ նաւահանգիստը մտաւ, և անմիջապէս պատերազմի սկսաւ. նաւահանգստին մէջ Կայսերական և Եգիպտական նաւերէն տասը հատը հոյ ճարակ տալով պրեցին, և քառասնիւ չափ եւս զօրք ինքզինքնին ծովն ընկղմեցին, թըռնամեաց ձեռքը չիյնալու երկիւղով. այս եղելութիւնը նոյն ինքն Իպրահիմ գրով Բ. Դրան ծանոյց : Այս տխուր գէսաբին վրայ Տէրութիւնը ամեն կողմի պաշտօնէից պատուերներ խրկեց զգուշութիւն և պահպանութիւն ընելու համար :

Հրատէր ՚ի Կ. Պօլիս Երեւելի պաշտօնէից
եւ գլխաւորացն աշխատեաց :

Վերոգրեալ խնդրոյն կարեւորութեան համեմատ, հարկ եղած ատեն բոլոր իսլամ ժողովուրդք միաբանութեամբ բնդհանրապէս ղենուորելու, միաբանական կապերը ամրացնելու, և ուղիղ դիտաւորութեամբ Տէրութեան և օրինաց վերայ խորհելու համար արեւելեան և արեւմտեան (Առաջին Եւ Բոմբէ) եւ Արցանիայի (Առաջին) կողմերը գտնուած երեւելի պաշտօնեայք, իշխանք եւ կուսակալք քաղաքապետաց եւ այլ մեծամեծ եւ երեւելի անձինք հրաւիրուեցան ՚ի Կ. Պօլիս : Նոքա եւս անմիջապէս ճամբայ ելլալով ձեռնադրելով ամայ սկիզբները Մայրաքաղաքը հասան, և ըստ պատշաճի նախարարաց տունները հիւրընկալուեցան, եւ ապա սրտուէր հրամանի եղաւ ըստ հարկաւորութեան պէտք եղած և ուղուած ատեն պատերազմի պիտոյք հոգալ, և նոքա յօժարութեամբ յանձն առին, իւրաքանչիւրն խոստացաւ իւր երկրին կարողութեան համեմատ զօրք, պաշար և այլ կարեւոր պիտոյք հոգալ եւ տալ : Յետ այնորիկ առաջի մեծի Վէզիրին իւրաքանչիւրն ըստ արժանաւորութեան իրկաներ գլեցան, և պատուաւորներէն ոմանք Արքային ներկայանալով խոստացան փութաջան յօժարութեամբ Տէրութեան ծառայել, և ամենեցուն ծանուցագրեր տրուեցան, կազմ և պատրաստ գտնուիլ, և ապա իւրաքանչիւր որ իւր տեղը վերադարձաւ :

(Շարունակելի է)

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵ
ԱԶԳ. ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Վանայ Գեր. Առաջնորդ Արժ. Տ. Թագէտս վարդապետի 1850. դոստոս 31 ամսամիւս մէկ Տեղեկադիրը կը ծանուցանէր, թէ Վանայ Խօշապ նահանգի բնակիչներէն Մարտիրոսեան Աւետիս անուն անձը, որ ասկից ապան և հինգ տարւոյ չափ առաջ իւր հայրենիքը ամուսնացած, միայն երեք ամիս իւր կնոջը հետ անցունելէն յետոյ՝ զանի թողած և մեկնած էր դաւառէն, մինչեւ հիմա հոն չը դառնային զատ՝ իւր մանկամարդ կիներ երեսի վրայ թողեր և իրեն նկատմամբ բնաւ տեղեկութիւն մը չէ հաղորդեր՝ ոչ իւր կողակցին և ոչ այլում :

Արժ. վարդապետը զայս կը ծանուցանէ, որպէս զի պէտք եղած տընորէնութիւնն ըլլայ յայտմամբն :

Արդ Կոստանդնուպօլսոյ Կեդր. Վարչութեան Կրօնական Ժողովոյն որոշմանն համաձայն ներկայ Պաշտօնական ծանուցումն կը հրատարակուի Ազգային բովանդակ լրագրաց մէջ, որպէս զի ո՛ր կը ծանաչէ յիշեալ Խօշապի Մարտիրոսեան Աւետիսը, եւ գիտէ՝ թէ ուր է նա, և ի՞նչ կ'ընէ, կամ թէ մեռած է թէ կենդանի, անմիջապէս Ազգ. Պատրիարքարանիս իմաց տայ ՚ի գիտութիւն և ՚ի պատշաճ տնօրէնութիւն :

17 Մայիս 1876 :

(ԿՆԻՔ)

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

Պերոնիէն գրած նամակ մը քաղաք :

“Որչափ որ մտադիր էի այս տեղէն ելլալէն յետոյ երթալ նախ՝ Այն-Լուր, ուր կը գտնուի Ժեզուիթաց մեծ

դպրոցը և անտի Զմմարու վանքը, ապա Զահէ քաղաքը, Պատլլէ և այլն մինչև Գամասկոս, սակայն որովհետեւ մինչև Այն-թուրա հասնելին մեր առաջնորդին անձրկութիւնը եւ անհմուտութիւնը չը վստահացոյց զմեզ, վերադարձանք կրկին ի Պէրութ: Ճանապարհին բաւական զուարճալի տեսարաններ վայելցի՛ր: մանաւանդ Նահր-էլ-ճէլլ ըստած գետի բերանը շատ զուարճալի և հաճոյական է. ուր կ'երթան Պերութի բնակիչք զբօսանաց և զուարճութեան համար: Սուրա մօտի լեռան երկու ապառաժներուն վերայ պատուհանաձեւ երկու փորուածքներ կան, որոց միոյն վերայ գրուած է « 1860 — 1861. Նափոլէոն Գ. Կայսր Գաղղիացոց և բանակ Գաղղիական » մնացեալ գրերը չը կարողացայ կարդալ. վասն զի աւելի մանր էին և դժուարընթեռնի. միայն այսչափը կարողացայ մակաբերել, որ բանակէն յետոյ եկած բառը զօրապետի անունըն լինի. կայ ուրիշ արձանագրութիւն մի եւս աւելի հին և լատիներէն լեզուաւ, այս ևս անընթեռնի. միայն մէկ բառը մերձաւորութեամբ Ասորի կարգացի. երրորդ արձանագրութիւն մի եւս գետի կամուրջին մէկ երեսը գրուած է արաբերէն լեզուաւ:

Այս տեղը Պերութէն երկու և կէս ժամ հեռաւորութեամբ է ծովեզերաց ուղղութեամբ միշտ դէպ ի հիւսիս: Սորա ճանապարհին վերայ քաղաքէն երկու ժամ հեռու է գետի այն մասը, զոր երկաթեայ լայն խողովակներով Պերութ կը բերեն: Զուրը դարձնելու և Պերութ հասցնելու համար ճիշդ նաւերու շոգեշարժ մեքենաներու նըման գործիներ կը բանեցնեն: Այս գործիները 6 հատ են քովէ քով դրուած. երեքը միասին կը բանին եւ միւս երեքն եւս առանձինն: Սոցա

մօտ երեք մեծ աւաղաններ շինած են, ջրոց սղաորութեան ատեն նախ հոն կը տանին, որ զտուի և մաքրուի:

Գալով Այն — թուրայի Ժեզուիթաց դպրոցին, կարծեմ Գամասկոսի կոտորածէն քիչ մը վերջը շինուած է Գաղղիոյ տէրութեան ձեռնառուութեամբ: Ընդարձակ շէնք մի ունի, որոյ ստորնայարկը կը բաղկանայ եկեղեցիէ մը, սեղանատունէ մը եւ այլն. միջնայարկը ունի մէկ ընդարձակ սերտարան և երկու ընդարձակ ննջատուն. դասարանները քանի մի սենեակներ են վերնայարկին մէջ. ուր կայ նոյնպէս երկու ննջարան եւս: Դպրոցը ունի 150 թռչակաւոր աշակերտ. աշակերտի մը տարեկան թուակագինն է 2000 դուռ բաց ի հագուստի, անկողնոյ, թղթի, գրեանց և այլ մանաւար ծախսերը, որով դրոցը տարին 300,000 դուռ եկամուտ կ'ունենայ ուսուցաց և դպրոցի պաշտօնէից ծախուց համար: Այս գումարէն թէ՛ պաշտօնէից և թէ՛ ուսուցաց համար առ առաւելն 200,000 դուռ տարեկան ծախս եթէ լըլայ, մը նացեալը անշուշտ Ժեզուիթաց կոկորդին և նպատակին լաւ կրնայ ծառայել: Ուսմունքը միայն նախակրթական է. որովհետեւ նպատակին միայն լեզու ուսուցանել է, և դժաւորաբար Գաղղիարէն: Թէեւ կ'ուզէի ուսմանց ուղղութեան, ուսուցման եղանակին վերայ ընդարձակ տեղեկութիւններ քաղել, սակայն ճանապարհի դժուարութիւններն անձնական տկարութեան նըս հետ յոգնաբեկ ըրին զիս, և ասոնց հետ մէկ տեղ լաւ առաջնորդի մը պակասութիւնը չը ներեցին այդքանէն աւելի քաղել: Օրը չորս անգամ ուսուցիչ կը տան տղայոց. երկու անգամ կերակուր, այն է ճաշ և ընթրիք. առոււտուն փոքրիկ նախաճաշ մը և ճաշին

ու ընթրիքին մէջ տեղն ալ նոյնպէս քիչ մը բան : Երէկ սեղանատունը պատած ժամանակս վերջին նախընթաց պատրաստութիւնը տեսայ, փոքր կտոր մը հաց 25 տրէմ քանակութեամբ, 3 սալոր և 2 ծիրան : Գարուցի գիմացի լեռներուն տեսքը շատ հաճարար է : Զը մոռնամ ըսել, որ այս կողմերը վանքերու և եկեղեցեաց մեծ բազմութիւն կայ : Վասն զի որ, չափ լեռներու և բլուրներու գագաթներ տեսնուին, որք անթիւ են, նոյն չափ դանդաղատներ : Կերեւի թէ Պապութեան ամենէն հարազատ որդիներն հոս են : Ուրիշ անգամ կը յուսամ աւելի շատ գրեւ ուրիշ տեղերու առթիւ :

ԿԵԼԻՊՈԼՈՒԷՆ

Կէլիպոլուէն կը գրեն, որ Մայիս 30 ին իրենց Աւագ-երէց Տ. Յովհաննէս մաքրակրօն քահանայն առ Աստուած փոխուած է բոլոր ժողովուրդը ոգոյ և թախծութեան մէջ թողլով, որովհետեւ յիշեալ քահանայն քառասուն տարի է 'ի վեր է, որ ժողովրդեան հոգեւոր հայրութիւն կ'ընէ եղեր, և այս երկար ժամանակին մէջ իւր բարի վարուք և հեղահամբոյր բնաւորութիւնը յաջողած է ամենուն սիրտը շահել և գրաւել : Զոր մը մահը անհնարին թախծութեամբ կը համակէ որդիները, բայց հոգեւոր հօր մը մահը, բոլոր հասարակութիւնը : Մեռնիլը ամէն մահկանացուի համար բնական է, բայց երանի որոց 'ի Տէր ննջեն, և երանի՛ ա նոնց, որոնք առաքինւոյ մը յիշատակը սուրբ և անջնջ կը պահեն իրենց մէջ :

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Դ Բ Ա Կ Ա Ն Ք

Մայիս 30. - Յուպէի տաճիկ երիտասարդ մը կէս աւուր ժամանակ տաճիկ Փերեզակի մը խանութ կը մտնէ մի քանի անառակներու ընկերակցութեամբ և յանկարծ վրան յարձակելով ձեռքովն աչքերը կը գոցէ և դանակը կտրորդը մխելով իսկոյն կ'անշնչացնէ խանութպանն : Փերեզակին դրայիններն մեծ մասամբ Քրիստոնէայ լինելով և կիւրակէի առթիւ խանութինն գոյած ըլլալով ոճրագործն կը յաջողի շուտով խոյս տալ առանց մէկէ մը տեսնուելու : Տեղական կառավարութեան կողմէն անմիջապէս բժիշկ կը ղրկուի և քննութեամբ կրտսուգուի դանակի հարուածով մեռած լինելն : Մինչեւ ցարդ խուզարկութիւնները կը շարունակուին, ոճրագործը ճշդիւ երեւան ելած չէ, բայց չորս կասկածաւոր անձինք բանտարկուած են, որոց մին կը կարծուի ոճրագործն :

-31.- Արդէն Հանդիսիս նախորդ թուովն հրատարակուած էր, քաղաքիս մէջ Մայիս 21 ին ուրբաթ օրը տեղի ունեցած յանկարծական երկիւղալից դէպքն : Տեղւոյս Վսեմ, կառավարիչը ուղղելով սոյն տարածայնութեան աղբիւրն գտնել, յատուկ Քննիչ Մասնաժողով մի կազմեց իւր նախագահութեամբ, որոյ անդամակցեցան իւրաքանչիւր աղբէ մասնաւոր անձինք ի տարէի ժողովէն ընտրուած : Պատուաւոր անձինք արտօնութիւն ունէին ուն կրնդիր լինելու : Խուզարկութիւնք թէ և խստիւ սկսուած էին, և խնդիրը Լա տինաց Վանուց վրայ ծանրանալ կ'երեւէր, բայց չգիտցուիր թէ ինչ պատճառաւ որոշ վախճան մը չունեցաւ :

-Յունիս 12 ին գիշեր ժամանակ քաղաքիս Յուպէի ըսուած դրան բով եղող Արաբացի բողբոսկանաց գրատուներ

գող մոնեթով, երկաթեայ արկղին մէկ կողմի բեւեռները հանելով մէջի գրտնուած 13000 դահեկանի մօտ դրամ, ինչպէս նաեւ մեծ ժամացոյց մը և հովանոց մը կը դադանայ. սակայն խոյս տալով իւր թաշկինակն այնտեղ կը մոռնայ, որ անծանօթ անուան մը սկընաւորութիւն ունի: Կառավարութիւնը կարելի եղած միջոցներն գործ դրած է գողն գտնելու համար. կասկածելի եղող Սայտացի երկու երկտասարգներ բանտարկուած են:

— 15ին Ռուսաց շոգենաւով Յուպէ ելաւ տեղւոյս Ռուսական նորընտիր Հիւպատոս Պ. Իւէրիանօֆ, որոյ դիմաւորութեան գնացած էր տեղւոյս նախկին և այժմ Ռուսծուկի ընդհ. Հիւպատոս անուանեալ Պ. Քօժէմիւքօֆ. հետեւեալ օրն ժամը 3ին միջոցները քաղաքս հասան Վանուց եւ Հիւպատոսաց թարգմաններու, պահակներու և ձիաւոր զօրաց ընկերակցութեամբ:

— 20. Երեկոյեան ժամանակ Պ. Քօժէմիւքով ուղեւորեցաւ ի Յուպէ իւր պաշտօնատեղին երթալու: Մեծ բաղմութիւն ընկերացաւ մինչեւ Քօլնիա ըստած գիւղն:

— 20. Կիւրակէ օրն ձեռնադրութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարքի Աւագ-Սարկաւագութեան աստիճան ստացան ի Ս. Յակովբ. Կիսասարկաւագ Դանիէլ Թրակացի, Դպիր Կարապետ Գրիգորեան Գլխ. — Աղաճցի, Դպիր Գրիգոր Վանցի, Դպիր Սարգիս Գրիգորեան Կեղիպօլցի, Դպիր Յովակիմ Կեսարացի, Դպիր Կարապետ Յակովբեան Խարբերդցի, իրենց յօժար և ազատ կամօքն: Սոյն վերջինն Խարբերդու Վերի-Մէղերէի ժողովրդեան խնդրանօք և վիճակին Պատրիարքական Փօխանորդ Արժ. Պեարոս վարդապետի յանձնարարականով ասկէ երեք տարի առաջ եկած էր

՚ի Ս. Աթոռս Քահանայութեան պատւաւաստելու համար. սոյն երեքամեայ շրջանին մէջ անխնայ աշխատութեամբ ըստ բաւականին ուսեալ և իւր բարի և հլու վարութիւն արժանաւոր դատուելով գիտութեամբ Պօլսոյ Ս. Պատրիարք Հօր և հրամանաւ Ս. Աթոռոյս Ամեն. Գահակալին ամսոյս 27ին Ս. Յարութեան տաճարին մէջ Քահանայութեան օծումն և Սուրբ աստիճանն ընկալաւ ձեռնադրութեամբ Գեր. Երեմիա Եպիսկոպոսի:

Քաջայոյս եմք որ թէ բարեշնորհ Սարկաւագութիւնը և թէ նորընծայ Տ. Յարութիւն Քահանայն ապագային իրենց անձնուէր ծառայութեամբ եւ հաւատարիմ պաշտօնավարութեամբ Ազգին և Եկեղեցւոյ արժանաւոր մը շահներ և Ս. Աթոռոյս պարծանք կը լինին:

— Բաւական ժամանակէ ՚ի վեր չափովէք (պիղարիէ) ըստած տուբքն թեթեւցած էր Տէրութեան հրամանաւ այլ և եւ այլ գաւառաց մէջ, իւրաքանչիւր չափ ցորենոյ 2 փաւայ առնելով. սակայն քաղաքիս մէջ մասնաւորներու շահախնդրութեամբ ցարդ անգործադրելի մնացած էր, ՚ի վնաս հասարակութեան, որովհետեւ հարիւրին 5-10 կ'առնուէր, որով տարեկան գումարը 70-80000 դահեկանի կը հասնէր. ժողովուրդը այս անիրաւ կեղեքման դէմ քանիցս բողոքած եւ Տէրութեան հրամանի գործադրութիւնը պահանջած էր. Բ. Գուռն ևս լսելով սոյն արդար բողոքը և մանաւանդ ընդհանուրին շահը մասնաւորներու շահէն վեր դասելով, խստիւ հրամայած է այս մասին կանխու եղած որոշումը գործադրել, որ և սկսած է գործադրիլ յուրախութիւն Տեղւոյս ընդհանուր հասարակութեան:

ՅԱՆԿ

Յ Ո Ւ Ն Ի Ս

Յունական նենգութիւնք	121-125
Յիսուս յատենի Հրէից	125-130
Քիչատակ Հայրենի	131-134
Խորհուրդ փրկագործութեան. (Շարունակելէ)	134-137
Հանդէս ընթերցման հրովարտակի նորապը- սակ Կայսեր	137-139
Պատմական . (Շարունակելէ)	139-141
Պաշտօնական ծանուցումն, Աղգ. Կրօնա- կան Ժողովոյ	-141
Տեղագրական. — Պերութէն գրուած նա- մակէ մը քաղուածք	141-143
Կէլիպօլուէն	-143
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ	143-144

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամէն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ մէկուկէս ութածալ թղթով :
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէճիտիէ, ճանապարհի ծախքով միասին, կանխիկ վճարելէ :
- Գ. Զատ տետրակ առնել Եւզղղը պէտք է ամեն մէկ տետրին չորս դա-
հեկան վճարէ :